

M A G Y A R T É S   F Ö L D R A J Z A

B. F. V.

I r t a :

Sirokmán Margit
tanár.

Diss. B 511

Bevezetés.

A szentesi és a csongrádi tanyavilág közé sziget-szerűleg ékelődik be egy "bokor tanyás" község, Magyar- és a "bokor" jelleg azonnal szembeötlik, ha a települést a környezetével összehasonlítjuk. U.i. is itt sűrűbben vannak a tanyák, mint a környező tanyavilágban.

A település "bokor" jellegét nem a mai idők, vagy pedig a közel múlt alakította ki, hanem már igen nagy múltra tekint vissza és régebben is és ma is földrajzi jelenségeken alapul. A környezethez viszonyított sűrűbb emberi település nem erő-hatalom által jött létre - és ez áll különösen a régi időkre - hanem a természeti adottság hatása alatt.

A fejlődést nyomon lehet követni, különösen a különböző korú térképek összehasonlítása alapján. Ekkor rögtön látható, hogy a "bokor" jelleg régen sokkal élesebb, sokkal határozotabb volt, mint manapság. Ezt a visszafejlődést a földrajzi jelenségek megváltozása teszi lehetővé.

A földrajzi jelenségek közül elsősorban a vizeknek van nagy szerepük, azután pedig a különböző felszínmagasságoknak. Míg a szabályozások előtti időkben a ~~közzé~~ terület középső részének kivételével az egész környéket víz borította el, - vagy ha nem is borította el, - mindenesetre lehetetlenné tette az állandó emberi települést. S így állott elő az a helyzet, hogy míg a magas középső rész igen sűrűn lakott, addig a környék lakatlan volt.

Ezt az állapotot világosan mutatja a József-császárkori térkép. Innen kezdve fokozatosan települ be a környék és homályosodik el a "bokor" jelleg, mivel egyrészt az egykori mocsarak és vizek helyét a szabályozások és a vizek lecsapolása után termőföldek foglalták el és tanyák épültek rajta, másrészt pedig amikor megnyílt a lehetőség a lapos területeken a település számára, a magas területeknek a mainál sokkal sűrűbb települése megritkult, mert már nem szabott a víz olyan szűk határt a tanyatelepülések számára.

Földrajzi helyzet.

Magyartés Szentestől ÉNY-ra a Körös_Kurca szögében van. Területe mindössze 2162 kat.hold, amelyen kb. 437 ember lakik. Szentestől való távolsága csak alig 5 km. Csongrádhoz még közelebb van. A szentesi tanyavilág három oldalról fogja körül: É-ről, K-ről, D-ről: DNY-ről és NY-ről Csongrád. a határ. Szentes felé természeti határa nincs, csupán Csongrád felé a Kurca és a Körös képez természeti határt. Így beleolvad a szentesi tanyavilágba, csak közigazgatásilag áll külön.

Jóllehet Csongrádhoz közelebb esik egy része, mint Szenteshez, mégis egész gazdasági életét véve tekintetbe, Szentesre utalt és ugyyszólván Szenteshez tartozik. Ennek oka az; Szentes nagyobb város, mint Csongrád és a közlekedési viszonyok erre felé sokkal jobbak. Azonkívül Fábiánsebestyénnel közös körjegyzősége is Szentesen van.

A terület felszínét az jellemzi, hogy a középső rész jóval magasabb emelet, mint a széle. Ez a felszínkülönbség a környezethez viszonyítva 4-5 m-t is eléri és mint padlano emelkedik ki a lapos környezetből.

A magasabb rész végig egyenletesen lapos/86-87 m t.sz.f.m./ a környezete szintén eléggé egyenletes felszínü/81-83 m t.sz.f.m./ A két felszín között alig van átmeneti terület. Így tehát három szintet különböztetünk meg: magát a magaslatot, az ezt környező nálánál 4-5 m-rel alacsonyabb lapos szintet és a lapos területből helyenként kiemelkedő 82-83 m-en levő, magas kiterjedésű partos helyeket.

Ha a Kurca, illetőleg a Körös jobbpártjáról nézzük Tést, az 5-7 m-es éles peremű tési magaspart a sikterületekhez szokott szem előtt aránytalanul magasnak tűnik fel. Árvíz idején a tési Magaspart /így is nevezik/ mindig sziget, a legnagyobb folyóáradások illetőleg kiöntések idején is. A Tisza árvizei minden 82 m-nél alacsonyabb területet elborítottak, Hasonló a helyzet a Körös szomszédságában, tehát területünkön is.¹

A terület vizes föld volt, mivel a Körössel mintegy 3-4 km-es szakaszon érintkezik. A Tiszával közvetlenül nem érintkezett, de lényegileg ez nem sokat változtatott az őstáj képén, mégpedig azért, mert a szomszédos Kurca akkor, mint Köröság folyóvizes árok lévén a Tiszával és Körössel állandó összeköttetésben volt. A Tiszának árja áradáskor átcsapott a Körösön és a Kurcán és beborította Tésnek, valamint az egész Tiszamelléknek alacsony részeit. A Körös két helyen is érintkezett a Tiszával Csongrádnál és Mindszent alatt. Csongrádnál maga a Körös, Mindszentnél pedig a Kurca révén./Kurcának nevezik a

Körösnek azon egykori ágát, mely Magyartésnél szakad ki a Körösből és Mindszentnél torkollik a Tiszába. A kiszakadásnál és betorkolásnál a t.sz.f.m. ugyanaz. Együtt áradt, együtt apadt a Körössel, azzal egyet jelentett. /²

Ezek a folyóvizek egy évben többször is kiöntöttek. Ha pedig figyelembe vesszük azt, hogy amikor még nem voltak gátak, ^{melyek} ~~akik~~ a Tisza és Körös szeszélyes árját megfékezhetnék volna, ennek hiányában a víz mehetett amerre tudott a felszínmagasságoknak és a lejtési viszonyoknak megfelelően.

A vizek visszahuzódása után a tési magaslat körül egész sereg tó maradt a lefolyástalan lapályokban, melyek leginkább az ősfolyó-medrek maradványaiként maradtak Magyartés keleti részében a Magasparttól K-re elterülő lapályban. ³

Az 1838-ban készült térkép tanúsága szerint több tó és állóviz volt ezen a területen, a Kerek-tó, a két Keskeny-ér, a Kereszt-ér, és több névtelen fenék, ezekkel kapcsolatosan pedig az igen sok semlyék. Hasonló a helyzet a Magasparttól Ny-ra elterülő lapályon is: mint álló, állandó álló-vizek maradtak vissza a Görbe-tó, Kerek-tó, Dinnyés-tó, Gyapjas-ér és egyéb más erek, valamint a Kurca fenék. Ezeket is semlyékek övezték.

A terület É-i részén nem voltak ugyan akkora nyílt vizek, mert ez kissé magasabb terület, de ott is egymás mellett sorakoztak a semlyékek.

Állandóan vízzel elborított területet jelentettek ezek a tavak, erek és semlyékek. Állandóan jelen voltak a területen az ár visszahuzódása után is.

A vizvilág nem volt egyforma mély, hanem a felszínalakulattól függött, valamint az ár nagyságától és idejétől. Így tehát volt olyan terület, melyet egész évben víz borított, az áradások idején vastagabb, az árvizek visszahuzódása után vékonyabb réteggel, de állandóan. Ezek voltak a terület legmélyebb részei és azok még ma is a laposok. Továbbá voltak olyan területek is, amelyet a víz csak áradások alkalmával öntött el, de amikor a folyók visszatértek medrükbe, lassanként eltűnt innen is a víz, lefolyt és elszikkadt. A vizből a terület É-i és K-i részén még néhány kis jelentéktelen hát kiemelkedett ⁴ /Szabó-hátja, Kis- és Nagy-, Pönkötz-, Kopaszhát stb. névtelen magaslatok)

Tekintve azt, hogy a Tiszának és így a Körösnek is évente általában három áradása volt és hogy akkor még az árvíz nagyon hosszú idő alatt huzódott vissza, ezeket a lapos területeket az év legnagyobb részében víz borította. ⁵

Kevés ideig borította el a víz a Magaspart lejtőjét, valamint a terület É-i részét mely magasabb fekvésű terület volt mint a D-i,

de jóval alacsonyabb volt mégis a Magaspartnál és az előbb említett kis magaslatoknál.

Három talajféleséget tudunk megkülönböztetni: szárazföldi lösz, mocsári lösz és réti fekete földet. Ezeknek eloszlását a víz és a domborzat szabja meg. Azokon a területeken, ahová a víz fel nem hatolt, tehát a víz alá sohasem került, eredeti állapotban megmaradt a finom, laza, homokos szárazföldi lösz. Magyartésen csak egyetlen ilyen hely volt a Magaspart.⁶ Itt egész vastagságában megmaradt a eredeti tulajdonságában eltekintve attól, hogy a felszínen elhumuszosodott. A humuszos réteg vastagsága alig haladja meg az 1 m-t. Az egész löszréteg vastagsága 8-9 m. Ez a laza sárgaföld rétegzetlen, a vizet könnyen átengedi, de ennek ellenére bizonyos mennyiséget igen sokáig képes magában tartani éppen nagyfoku porozitásánál fogva.

A másik jelentős területre kiterjedő talajféleség a mocsári lösz. Ez már fizikai és kémiai tekintetben különbözik a szárazföldi löszről. A különbség a két talajnem különböző kialakulásán alapszik. Az igen sűrű, de egyébként rétegzetlen 4-5 m vastag mocsári lösz réteg alatt vízi eredésű homok található. A mocsári lösz, mint sárga föld csak ott bukkan ki a felszínre, ahol a tavaszi áradás hamar levonul a földről és nincs ideje arra, hogy jelentős mennyiségű iszapot lerakjon. Az ilyen kibukkanó sárgaföldeknel a humuszosodás nem olyan mértékben előrehaladott, mint a szárazföldi lösz esetében. Ennek az oka részben az, hogy az áradások visszahúzódásakor a víz elhordta nemcsak az esetleg lerakodott iszapot, hanem még azt a csekély kis humusz-tartalmat is, ami egy-egy részben képződött. Ilyen partosabb és kibukkanó mocsári lösz talajt találunk a Kis- és a Nagy-, Pönkötz-háton, Szabó hátján, Nagy-háton stb. apró kiemelkedéseken. Sajátossága ennek a talajnak is a nagy vízbefogadó képessége.

Azokon a területeken, amelyeket a víz minden évben elborított és az év nagy részében rajta is maradt, igen vastag iszapot rakott le, melyet ma mint rendkívül kötött, fekete "szurok földet" vagy "réti talajt" ismerünk. Ilyen a Körös és Kurca réttalajának a tulnyomó része valamint Tés K-i részének az egykori semlyékes talaja, továbbá az erek, laposok, tavak helye. Ez a talaj rendkívül ~~sűrű~~ sűrű, ha megszárad acél kemény, ha pedig megázik ragad, mint a szurok.

A tési Magaspart középső Ny-i mélyedékes részén és a Magaspartot körülvevő átmeneti területekkel egy szintben fekvő, de lefolyás talan területek jellegzetes talaja a szikes talaj. Csak kis foltokban jelentkezik a terület É-i, K-i és Ny-i részén: igen kis mértékben a terület D-i részén is. Az igazi vakszik csak néhány m-es foltokra szorítkozik. Tavasszal igen jó legelő van rajta, de nyáron hirtelen lesül. Ennek altalaja mocsári lösz, mely a felületen részben elszike-

sedett, de szikso kivirágzás nincs. Ez a talaj gabona termelésre alkalmas, de legelőnek hálásabb.

A szárazföldi lösz bármilyen időjárási viszonyok közepette is mindig laza szerkezetű, sohasem száraz egészen, könnyen munkálható, benne a növényzet jól fejlődhet, a kellő nedvességet mindig fel tudja venni. A talajviz elpárolgása ezen talaj esetében teljesen minimális a többihez viszonyítva, a kevés csapadékot nedvességmegtartó képességénél fogva pedig legjobban tudja hasznosítani.

Sokban módosul a helyzet a mocsári lösz esetében. U. is ez a talajféleség a szárazföldi lösszel szemben igen tömör, sűrű, egyáltalán nem porozus, száraz időben sokkal könnyebben kiszárad és ilyenkor kemény.

Tömörség tekintetében ezek után a réti fekete talaj következik. A víz összeszalad rajta, mivel a nedvességet nehezen veszi be, akkor is csak keveset képes magába tartani.

A talaj szerkezete miatt leghátrányosabb helyzetben van a szikes. U. is az eddig említett talajok közül ez a legtömörebb, vízelnyelő képessége ennek a legkisebb.

Ezekhez a talajviszonyokhoz rendkívül fontos földrajzi tényező kapcsolódik: az időjárás. A környéken a csapadék mennyisége kevéssel haladja meg az évi 500 mm körül lévő átlagot, de a 600 mm-t kevésszer és kivételes esetekben éri el. Az a baj, hogy kevés a csapadék és nagyon rendszertelenül esik. Legtöbb a csapadék tavasszal és ősszel. Tavasszal májusban és június elején, ősszel pedig október ill. novemberben. Télen rendszerint nem kapunk jelentős mennyiségű csapadékot. A tavaszi csapadék maximum kevés kivételtől eltekintve jó, mert a vegetációt siettet a fejlődésben. Rendkívül hátrányos azonban, hogy nyáron, amikor a növényzet teljes fejlődésében van nem kap csapadékot. Van eset, hogy június közepétől egész szeptemberig alig esik valami kis csapadék. Ezért a terület igen alkalmas kertgazdaság, öntözőberendezés létesítésére.

Ha pedig a másik szélsőséget nézzük - amikor az évi átlagot sokkal meghaladja - mint az utolsó években történt, a baj legtöbbször az, hogy nem kellő időben érkezik a csapadék/ősszel, télen leginkább és tavasszal/. Ilyenkor meg az a helyzet áll elő, hogy a rendkívül sok csapadékot a nedves talaj nem képes magába fogadni, s az eredmény az lesz, hogy a víz összeszalad a laposabb területeken, a fekete földeket elborítja részben vagy egészen, s így most a sok eső lesz oka a terméketlenségnek, amiről az öntözőberendezés csatornarendszere segíthetne.

Ha a hőmérsékleti és csapadéokra vonatkozó megfigyeléseket egy táblázatban egymás mellé állítjuk, akkor a következő képet kapjuk:

A déli hőmérsékletek 29 évi átlaga 14.6 C. Legalacsonyabb déli hőmérsékletek/hav.középérték/1940 év januárjában -11.1 C. legma-

gasabb déli hőmérsékletek 1917 év augusztusában volt 27.9 C/havi középérték/

A 29 év folyamán a leghidegebb tél volt 1940-ben/dec.-febr./
8 -5.8 C./déli középhőmérsékletek hav.átl./,legenyhébb tél 1916 évben volt 5.5 C./déli k.ért.hav.átl./

A legmelegebb nyár az 1931 év nyara 27.5 C./jun.-aug.havi k.érték/leghűvösebb 1926 év nyara 22.7 C./hav.k.érték/.

Évi átlagos csapadék 582.1 mm.A 29 év megfigyeléséből legcsapadékosabb hónap a május /64.4 mm/utána következik a június/61.5 mm/ az őszi maximum október /53.8 mm/ és november/47.8 mm/hónapra esik. Legtöbb csapadék volt a 29 év folyamán 1916 év áprilisában/184.6 mm/ legkevesebb volt 1928 év januárjában/1.2 mm/.

Legcsapadékosabb esztendő volt az 1915 év/934.5 mm/,legszárazabb év volt 1935 év /394.1 mm/.

Ha pedig a csapadékos napok számát nézzük,akkor is azt tapasztaljuk,hogy a maximum májusra esik,amennyiben a 29 év tapasztalata alapján májusban 347 a csapadékos napok száma,míg a minimum augusztus hóra esik 148 csapadékos nappal.Az évi összeget véve figyelembe legkevesebb a csapadékos napok száma 1920-ban /82 nap/a legtöbb 1937-ben/179 csapadékos nap/.⁷

A tési határban időjárás megfigyelő állomás nincs,de az Országos Meteorológiai és Földmágnassági Intézetnek Szentesen lévő állomása naponkénti megfigyeléseket végez 1914 év óta.

A megyei szélviszonyok területünkre is vonatkoznak.E szerint leggyakoribb a D-i szél/20.4 %/ utána következik az É-i/17.7%/ ,gyakori a Ny-i /13.6%/ ,valamint az ÉNy-i/11.1%/.

Ritkábbak a K-i,ÉK-i és a DNy-i szelek.A D-i szél februárban és márciusban,majd októberben,novemberben uralkodó szélirány.Az É-i szélirány áprilistól gyakoribb,júniusban a megye uralkodó széliránya.A Ny-i és ÉNy-i szelek már a nyár uralkodó szélirányai.⁸

Az ősiségben a csapadék hiányát pótolták az árvizek.Nagy területet öntött el a víz,amelyek ma a szárazság miatt szenvednek. Ezekén akkor gazdag mocsári növényzet fejlődhetett ki.Az állandó vizű területeken vízi növények lepték el a vizet,ott ahol a víz nem volt állandó,ott pedig csak vizet kedvelő buja növényzet keletkezhetett.Élesen elüt ezen területektől a Magaspart löszös talajának a vegetációja:nyílt,pusztai fű borította be,ahol fa egyáltalán nem zavarta az egyhangúságot,nem úgy,mint a folyók mellékét és a mocsaras területeket.

De változatos az állatvilága is.Más a Magasparton és más a vízben.A Magaspartnak mint üres térségnek legjellegzetesebb állatai az emlősök.A vízben a különböző fajta halak.A nádasok,füvesek rengetegei amadaraknak kiváló lakó és tápláló helyül szolgálnak.Csu-

szómászők, puhatestűek és izeltlábuak és az egysejtűek megszámlálhatatlan tömegei népesítették be a víz környékét.

A területünk ősi képe olyan változatos, olyan teljes, mint egy kis szigetország, a mocsár, a víz, a nádas és esetleg mocsári fák alkotta erdők közepette, ahol a sziget löszös területe magasabb, ahová a víz sohasem juthatott el, ahonnan az egész vidéket látni és szemmel tartani lehetett.

Az őszember felismerte ennek a tájnak a kedvező voltát, ahol nyugodtan élhetett az ő igénytelenségében és ahol életének ezen éghajlati zónában elérhető optimális életterét meg is találta: ahol a természet élelmet és védelmet adott. A természet maga gondoskodott a lehető legjobb védelemről is, mivel ott voltak a hatalmas nádasok és ingoványok, a folyók; közvetlenül mellette a Körös, távolabb pedig a Tisza. Válogathatott lakóhely és élelem dolgában aszerint, hogy kint a nyílt területen - a löszháton - akart-e lakni, vagy benn a nádasban, az ingoványban pákász, vagy lápi életet élni.

Nagyon sok, a régi kor emberéről tanuskodó régészeti lelet került elő e kis területről, részben ásatások révén, részben pedig véletlenül.

1879-ben a Kurca Magaspartjából neolithikus kőbalta került elő. Ezen lelet alapján tehát nyilvánvaló, hogy e területen már a kőkorszakban éltek emberek. Ez a neolithikus kőbalta a Szatymazon talált hoz hasonló. Ebből következtetni lehet, hogy a kőkorszaki ember más vidékkel is kapcsolatban volt. A közlekedés csakis a folyók mentén történhetett, a Tiszán és a Körösön. Előkerültek még kővésők, hálósúlyok, kőkalapács, agyagkanál, agyagedények, melyek zegzugos diszítésűek. A hálósúlyok igazolják, hogy halászattal foglalkozhattak. Az agyagedény és agyagkanál pedig kezdetleges agyagipar létezéséről tanuskodik.

A kőkorszaktól kezdve azután minden kora leletek kerültek elő melynek segítségével egyik korról többet tudunk meg a másikról kevesebbet.

A r é z k o r b a n jelentősége van nemcsak a Körös torkolat vidékének, hanem az egész Kurca vonalának, amit a feltárások is igazolnak. A Kurca vonalánál a Magaspartban 1876-ban agyagtányért és egyéb edényeket találtak egy kis gyermek csontváza mellett, majd agyagkanál, állati csont, zuzókő, szűrőedény, égetett buza szemek, vörösréz karperecek, kőbalta és őrlőkövek kerültek felszínre. De míg a neolithikus kor lakói inkább a védettebb helyet keresték fel, addig a rézkor lakói a Magaspartot választják lakóhelyül, tehát azt a helyet, amely megvédi a vízveszély áradásaival szemben. A temetkezési leletek nagyobb száma e kor telepeseinek számbeli gyarapodását is igazolják.

A Gyapjas ér K-i partjáról kerültek elő az ásatások folyamán bronzkori leletek: bronzlándzsa csúcs, véső, nyilcsúcs, lánc, obsidián

pengék, simítócsont, bronzfokos, bronzspirális, bronzhajtű és agyagedények. E kor emberei a régészeti leletek bizonyossága szerint akár védekezésre, akár támadásra már ~~fejlettebb~~ fejlettebb eszközöket használt, mint amilyenek a pengék, török, stb. Az igényük is nagyobb lett, ezt igazolják a bronz csatok, spirálisok és bronzhajtűk, valamint a díszítések az edényeken, szintén az ízlés fejlődését, a szépszeretés magasabb fokát igazolják. A bronzkor telepesei inkább már a szabad helyeket keresik fel a folyóvíz és tavak mentén, amit a leletek helye is igazol.

A Gyapjas ér melletti ásatások alkalmával előkerültek v a s k o r i leletek is: két karperec, két vaskosabb lábperec és egy diszesebb terguez. E kor lakói kelták lehettek és a vizek mentén telepedtek le, ahol halászáttal és vadászattal foglalkozhattak.⁸⁹

Ezután a kor után következik a nagy népvándorlások kora. A népvándorlás népei közül a jazygok jelentek meg először hazánk területén és mintegy III. századig maradtak itt. /Kr.e.I-III.sz./ Szentés és környékén igen gazdag jazygkori leletre bukkantak. Magyar-tés területéről még nem kerültek elő, de közvetlen szomszédságából Zalotáról igen. Utánuk következnek a germánok, majd a hunok. Több száz sír feltárása tanuskodik a szentesi határban itt létükről, köztük jelentős számban a tési határ mellől Zalotáról. Az avarok Kr.u.a VI.sz.-ban vették birtokukba hazánkat és három századon át uralták a bolgár betörésig, majd megjelentek a honfoglaló magyarok és bezárták a nagy népvándorlás korát.¹⁰ A honfoglaló magyarság Szentés környékén is megjelent, ami a leletekből is kitűnik, Magyar-tésről azonban eddig még nem került elő ilyenkorú lelet.

Ezekre a népvándorláskori lelethiányosságokra vonatkozóan meg kell jegyeznünk, hogy feltételezhetjük Magyar-tés lakottságát ezen korokban is, mert az természetes, hogy ha a kő, bronz, vas stb. őskori ember felismerte e terület kiváló alkalmasságát a telepedésre, akkor a népvándorláskori népek is, akik már valószínűleg is nagyobb számban szerepeltek - felismerték a terület előnyeit és berendezkedtek rajta.

Ezt a kort követőleg azután néhány évszázadig ismét nincs semmi adatunk arra vonatkozólag, hogy mi történt e kis terület életében.

A legrégebbi XIV.sz.-ból származó adat szerint Tés már akkor, mint állandó birtoktulajdon szerepelt. Ezen írott emlékek szerint Theési György birtoka volt. 1327 nyarán a tési part alatt lévő "Keskükön" - Kesköny a széna termését elvitte, amiért annak birtokosa, a garamelléki Szent Benedek-rendi apátság, Csongrád vármegye törvénhatóságánál panaszt emelt ellene. Ebből láthatjuk, hogy ekkor már közigazgatásiilag is megszervezett terület volt: s mezőgazdálkodása is ma-

gasabb foku lehetett, mivel az egyházi emberek kezében volt a terület. A Theési család birtoklása Mátyás király uralkodása alatt szűnik meg.

1495-ben Gyepüsi Mór Péter birtoka Theés, Szent László és Pókaháza nevű falvakkal együtt, melyeket már II. Ulászló Pest megyéhez csatolt. A XVI. sz. elején viszont Gyóllay/Gyójay/család birtokába került Gyóllay László 1511-ben Theést Bökény falvakkal együtt eladja 1050 magyar forintért Dóczy Jánosnak, mely család 1572-ig birtokosa a községnek.

Következik a török uralom, melyről csak adófeljegyzések maradtak fenn. A területen lévő halasvizeket a törökök bérbe adták. 1561-ben már nem egy birtokos kezén van Tés, hanem ötven birtokolják. /Kenderessy Lőrinc, Symay Miklós, Szalay Albert, Vértessy Mihály és Vizessy János/ ami Földvári István, Gyula hadnagya adókirovásából kitűnik, /Amig Gyulavára ellen tudott állni a töröknek, Tés falu is oda tartozott. Népeségi adatait is a török adófeljegyzésekből ismerhetjük meg. 10 ház után fizették a fejadót. 45-47 főnyi lakósa volt akkor Tésnek. A kétféle adózás miatt állandóan visszaesést szenved: a 15 éves háború alkalmával sem pusztul el, amit abból következtethetünk, hogy 1616-ban mint falu meg~~int~~ tudja fizetni a püspöki dézsmát. 1642-ben Thuróczy István, Csanády János és Jakuss János hajdu vezérek érdemeik elismeréséül, királyi adományul kapják meg Tést. "A fentiek 1647-ben az egri káptalan előtt tiltakoznak Tés elfoglalása ellen, mert I. Rákóczy György a linzi békekötés után birtokokat adományozott ezen a vidéken~~156~~ 1656-ban Wesselényi nádor Báthly Jánosnak ad részbirtokot Tésen. 1686-ban, a törökök elvonulása után, arra számítva, hogy ugysem jönnek többé vissza, a szomszédos helységekkel együtt Tést is felégették. A lakósság azonban a veszély elmúltával ismét felkereste az elpusztított helyet. A nemesi birtokosok megtartották régi tulajdonjogaikat, de ezentul senki sem kérte királyi adományul. József cs. idejéből való térkép szerint 1783-ban legalább 55 ház volt kb. 250-300 lakóssal.

Sokáig Heves és Külső-Szolnok vármegyébe volt beosztva, majd visszacsatolják Csongrád vármegyéhez és mint nemesi közbirtokosság szerepel. Az 1840-es évek végén Szentes is vásárol 500 holdnyi területet, mely területet később kiosztott a szentesi lakósok között¹⁴. ugyannyira, hogy 1846-ban már 34 nemesi közbirtokossal szaporodott Tés birtokossága. Ez a 34 szentesi emberből került ki, akik a földosztáskor jutottak földbirtokhoz.¹¹ A terület legnagyobb része Swáb János birtoka volt, de eladósodása miatt eladta és így a terület részint csongrádi, részint szentesi lakósok birtokába került. 1850-ben az összeírás szerint 43 család él Tésen, 200 lélekszámmal, akik közül 106 férfi, 94 nő. Települése ekkor 31 zsellérházból állott.¹³

A helynevek megállapításáról szóló törvény módosította a

község nevét:Magyartésre,megkülönböztetésül a fehérmegyei Téstől.¹⁴

Nagyon mozgalmas volt e történelem,amely lezajlott a terület felett.Sokszor volt öröm,előrehaladás a jobb felé,vagyis épült,de sokszor volt visszaesés,amikor hosszú idők fáradságos munkája veszendőbe ment,a háboruskodás,ellenségeskedés miatt.Különösen a török időkben volt így.Ettől az időtől kezdve aránylag békés fejlődés következett be,amelyben az átrohanó ellenség nem égette fel,nem pusztította el,ugyhogy fokozatosan benépesülhetett a község.

A Tiszaszabályozás a vizektől megszabadította a földet,megakadályozta a folyók kiöntését,a földeket termőföldekké alakította át,a legelők és rétek legnagyobb részét feltörte,s azok helyén azután rendszeres őstermelés folyhatott. Most már lehuzódhatott a nép a Magaspartról és állandó lakást építhetett a feketeföldeken is,az egykori nádasok,mocsarak,rétek helyén.Ennek következménye:a Magaspart sűrű tanyatelepülése megritkult,mert sokan a laposra telepedtek le,így fokozatosan ritkul a "bokor" jelleg és ez tart még ma is.

Az egykori gyér népesség is meggyarapodott,ami érthető is. Régen csak a Magasparton folyhatott gabona termelés,ma pedig az egész területen.1850-ben 43 család volt 200 lélekszámmal.A község akkori területe 2073 kat.hold 31 házzal.¹⁴A szabályozások felszabadították a láposokat a termelés számára és az 1900-as évek elején,amikor a község területe 2128 kat.hold,a házak száma 31-ről 65-re,a lakósság száma pedig 200-ról 456-ra emelkedett,tehát több mint 100%-os szaporodást 50 év alatt.¹⁵ 1913-ban a házak szaporodást mutatnak,de a lakósság száma csökkent.A terület 2162 kat.hold,85 házzal és 430 lakóssal.Az 1920-as évek szintén lassu haladásról tanuszkodnak,amennyiben ugyanakkora földön 444 lakós élt,de csak 77 ház volt.¹⁶

Ma pedig az a helyzet,hogy ezen kisközség lakói $\approx$ (430-40 körül)közel 100 házban lakik.

A lakósság jelenlegi állapotát,számát nem és családi állapot szerint való megoszlását a következő táblázatban vizsgálhatjuk:

Kortspöret	Örtresen	Nem me- ranta megrölds		Esallidi allapot.						
		färja	nö	nös	färja	nöllen	högsten	öro.		elvärt
								f.	m.	
1-5	18	6	12	—	—	6	12	—	—	—
5-10	38	20	18	—	—	20	18	—	—	—
10-20	75	40	35	—	—	40	35	—	—	—
20-30	63	28	35	6	12	22	23	—	—	—
30-40	83	47	36	34	28	11	6	—	3	1
40-50	50	24	26	19	24	6	—	—	1	—
50-60	48	26	22	25	16	1	1	1	3	1
60-70	25	14	11	12	7	—	—	1	5	—
70-m plet	5	1	4	—	1	—	—	1	3	—
örtresen	705	206	199	96	88	106	95	3	15	2

Ami a s
nézve a
egy öss:

t, arra
etes, majd

felmappázás: 1, 2, 3. szb. = családok máma
= gyermekel máma

Az első táblázatból t.képpen a következő táblázat szűrhető le. A községnek összesen 115 családja megoszlik, úgy hogy vannak családok, akiknek egyetlen gyermekük sincs, de vannak olyanok is, akik 13 gyermeknek adtak életet. Kitűnik az is a statisztikából, hogy a különböző gyermekszámmal szereplő családok esetében mennyi a tényleges szaporodás. Továbbá az is, hogy a kevesebb gyermeket adó családoknál sokkal kisebb a gyermekhalandóság aránylag, mint a sok gyermeket adó családoknál.

Lássuk mi a helyzet tehát? Az, hogy 115 család közül 17 olyan család van, ahol egyetlen gyermek sem született. Ebből azonban le kell számítani az 1-5 korosztályba tartozó 5 családot, ahol még remélhetőleg lesz gyermek. Ettől eltekintve is marad még korosztályonként növekvő számban összesen 12 gyermektelen család. Az említett első korosztály kivételével is a megmaradó 110 család közül összesen 16 család van ahol egy gyermek született.

96 egykés családra lehet számítani. Tovább menve a 110/első korosztályt nem számítva/család közül van 20 olyan család, ahol csak 2 gyermek szüle-

tett. Ha ebből levonjuk a két korosztályba tartozó azon 8 családot, ahol már született két gyermek és remélve, hogy még fog születni több is, - marad 13 család, akiknél szintén nem lehet több gyermekre számítani. Összesen tehát 115 család közül 17 család van, akik egyáltalán nem vesznek részt a lakosság lélekszámának gyarapításában.

Ezzel szemben marad 98 család, akik biztosítják a továbbfejlődést. Ezen 98 családból megszületett összesen 392 gyermek, akik közül élve is ~~xxxx~~ maradt 272 gyermek. Ennyi a tényleges szaporodás.

Másik igen fontos tény, ami szintén kitűnik a táblázatból: a kevés gyermeket adó /1-2 gyermekes/ családoknál a gyermekhalandóság sokkal kisebb, mint a sok gyermekeseknél, ahol sokszor a fele meghal a született gyermekeknek. Az összes családot véve figyelembe, alig több mint 2 gyermek/2.5/ esik egy családra. Ez nagyon szomorú állapot, mellyel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy ez a kis szám csak úgy emelkedik fel ekkozára, hogy vannak 7-13 gyermekes családok is és ha ezen családok kihalnak akkor újra zuhan a nivó mélyre a 2-es átlag alá. Sajnos ezzel a ténnyel is kell számolni. Erre vonatkozik az alant következő táblázat.

A családok.							A gyermekek száma a családokban.													
Életkoros csoportok.	gyermeket nem adó családok sz.	gyermeket adó családok száma	a családok összes száma	Művelt gyer- mekek sz.	meghalt gyer- mekek sz.	élő gyermekek száma	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1-5	5	6	11	7	1	6	5	5	1											
5-10	2	20	22	34	7	27	2	10	11	5	1									
10-15	3	10	13	25	2	23	3	1	11	2	4	5								
15-20	3	11	14	39	10	29	3	2	2	4	7	9	5							
20-n felül	4	51	55	287	100	187	4	3	10	14	9	29	33	14	20	24	6	10	2	13
összesen	17	98	115	392	120	272	17	21	35	25	21	73	38	14	20	24	6	10	2	13

G a z d a s á g i é l e t igen szoros összefüggésben van a földrajzi tényezőkkel. Nagy a különbség a régi és a mai gazdálkodás között, amit részben a földrajzi arculat megváltozása eredményez. A Körös Tisza szabályozása u. is azt eredményezte, hogy a szántóföldnek alkalmas terület megkétszereződött, míg a rét és legelő erősen megfogyatkozott. Míg a szabályozások előtt csak a Magaspart löszös talaján volt ekeföld a terület magas fekvésénél fogva, addig a Magaspartot körülvevő laponson mindig kérdéses volt a földművelés az évenként kétszer, esetleg háromszor megismétlődő árvizek miatt. Ezért itt a földművelés csak egyes foltokra szorítkozott. De annál inkább kedvezett ez a hely a legeltető állattenyésztésnek tavasztól késő őszig, mivel az áradás az amugyis kedvező talajon igen buja ártéri legelőt és kaszálót eredményezett.

Tehát másképpen oszlott meg a földművelés és az állattenyésztés Magyarországi területén, mint ma. Hogy ez mennyire így volt, azt hiteles bizonyítékok igazolják, az 1838-ban Magyarországi határából készített, magyarázatokkal ellátott térkép, mely az elmondottat élesebben tükrözi vissza.

Ezen térkép tanúsága szerint 1838-ban, tehát kb. jó száz évvel a mai állapotokat megelőzően Magyarországi területéből csak a Magaspartnak nevezett rész volt állandó mezőgazdasági művelés alatt, sőt az sem egészen, mert egyes kis részei legelőként szerepeltek. A Magaspart körül elterülő laposabb helyeken a térkép szerint sehol sem művelték a földet, hanem csak rétnak és legelőnek használták.

100 évvel ezelőtt Magyarországi területének fele sem volt szántóföld, a többi rét és legelő. Ma egyedül a szikes legelők a terület ÉK-i részén halvány emlékeztetők a "régi másvilágra". De ezeken sem maró hákat legeltetnek, hanem a sokkal igénytelenebb juhokat. Kevés rét is van még Magyarországi területén, a Körös medre és a gát között van az u. n. "Körös ártéri rét".

Tehát eddig míg egy jó évszázaddal ezelőtt a község területének mintegy egyharmadát szántották, addig ma majdnem megfordított a helyzet, mert az egész község területének nem több mint egyötöd része a rét és legelő. Egyébként a mai és a 100 év előtti helyzetet összehasonlítva a következő képet kapjuk:

Magyarországi területének termelési ágak szerinti megoszlása 1850- és 1934-ben.

év	gazdasági máma.	szántó	rét, kert	műlo	legelő	erdő	nádas	földművelés alán nem erősítet,	termés kellés	ömlés	marvas- marha állomány																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
		kat. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl	h. ööl																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
*											1)																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
1850	19.	993	1220	456	9	—	—	684	695	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1. Palugyai: Békés-Csanád-Csongrád és Hont vármegyék leírása.

2. Magyarországi község birtokosai és birtokmegoszlása 1934-ben község háza tulajdonában.

E táblázatból kitűnik, hogy míg 1850-ben 19 gazdaság összesen

993 hold 1220 ööl területet foglalt el szántóművelés alá, a 2073 hold 1300 ööl földből, ma pedig a 243 gazdaság a 2162 hold 132 ööl területből 1415 hold 652 ööl területet. Míg 1850-ben 1140 hold 704 ööl volt rét és legelő összesen, addig 1934-ben 453 kat. hold 124 ööl területen találunk réteket és legelőt.

A lakosság fő, majdnem egyedüli foglalkozása az állattenyésztéssel egybekötött földművelés. Legfontosabb termény a területen a buza és a kukorica. Ezen kívül termelnek még árpát, kevés zabot, nagyon kevés rozsot több takarmányrépát, kevés hereszénát. Az új rendeletek értelmében egész megváltozik a kép, mert a buza és a kukorica táblák között megtaláljuk a repcét, napraforgót, kenderet, kölest, cukorrépát és főzeléknövényeket, melyek igen színessé és változatossá teszik a tájon a képet.

A község területének megoszlása birtok és termények szerint az 1941/42. évről:

évről:

4 gazdaság nagy- k. h.	4 gazdaság k. h.	4 gazdaság egész terület k. h. hold	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.	ööl	kh.

Községháza tulajdonában lévő kimutatásból.

A domborzat nincs hatással a növénytermelés egy bizonyos elosztottságára, amennyiben úgy a parton, mint a lapon egyforma gazdálkodási rendszer folyik. A birtokmegoszlás sem teszi lehetővé, hogy nagy uradalmi jellegű buza, vagy kukoricatáblákkal találkozzunk. A helyzet u. i. az, hogy a lakosság legnagyobb része kis birtokos és törpebirtokos, a középbirtokos is kevés, nagybirtokos pedig egyáltalán nincs is.

"Incsenek olyan nagybirtokok amelyek a partra és a laposra is kiterjednének jelentős mértékben. A kis- és törpebirtokosok, akiknek földje vagy a parton, vagy a lapon van, ritka esetben mind a kettőre kiterjed, ezért nincs rá módja, hogy a kétféle szinten különböző gazdálkodási rendszer szerint vezessen be és így kénytelen arra, hogy akár a parton, akár a lapon búzát és kukoricát, azonkívül egyéb terményeket is termeljen. Sokszor 4-5 holdon termeli meg a kukoricáját, búzáját, esetleg árpáját és szénáját is, sőt ebből kell egy kis területet kiszorítani a vetemények számára, sőt még a tanyateleknek is. Ez a magyarázata, hogy területünkön olyan tarka a kép.

De nincs is szükség ilyenféle termelési megoszlásra a különböző szinteken, mert mind két talaj rendkívül termékeny ha gondozzák és a most termelt növények egyaránt megteremnek benne. A két szinten lévő talajnak - eltekintve a szikes talajoktól - a termőképessége, vagyis a tápanyagokban való gazdagsága egyformán igen nagyfokú. Ellenben a kétféle talajnak fizikai tulajdonságuknál fogva a termés eredménye különböző.

A buza termelése jár a legkevesebb gonddal és munkával és a jól megmunkált talajban biztosabban megterem, mint más. Területünk, - a szikes talajokat kivéve, amelyek csak legeltetésre alkalmasak - gabona termelésre megfelelő. Magyartesen, de kivétel nélkül az egész környéken ősszel

Iskarmány tök	Fűszerek tök	Sárga dinnye	Esőriég dinnye	Fűszer paprika	Zöld paprika.	Vörös- hagyma.	Fokhagyma	Fejes káposzta	Paradicsom	Sárga repa	Lucerna	Vöröshere (lóhere)	Bíbor here.	Salamádé.	Ugar.	Kaporfűsz mint körtés.																	
kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl	kh. öl																	
-	-	-	4	2	4	2	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-																	
-	-	2	-	6	-	4	-	4	8	12	2	2	-	4	2	9	-	3	-	18	-	-	-	-	1	8	44	5	4	11			
-	1	-	1	-	1	-	2	1	10	-	6	-	1	-	1	-	4	-	50	8	-	3	-	2	-	-	-	12	5	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
-	1	-	3	4	9	4	7	-	6	10	6	2	8	-	1	2	10	-	7	-	50	26	-	11	-	2	-	1	8	155	12	4	11

A k o n y h a k e r t é s z e t-ről Palugyay 1855- ben kiadott munkájában így emlékezik meg: "Teés közigazgatási és adószorozati külön községet képező kertészség a Körös mellett." DeMagyartés területén jelenleg 6 helyen van kertészgazdaság: /Lévai László 4 hold, Sipos Sándor 5 hold, Sipos István 5 hold, Berkes János 2 hold, Nagy Soós Imre 7 hold, Mencse Ferenc 4 hold/, úgyhogy az egész kertészet 30 holdat ~~sz~~ tesz ki. A fő termés a káposzta és a paprika, de termelnek ezenkívül kalarábot, babot, borsót, karfiolt, zöldségfelét, tököt, ugorkát. Itt már egész évi munkát talál az ember. Február végén, vagy március elején kezdődik a melegágyak készítése, majd a palántálás március végén, április elején, aztán a gondos kapálás és öntözés. Legelőször a kalarábot, majd a káposztát ültetik ki, s csak "Fagyos szentek" táján, vagy inkább utána a paprikát, mely igen érzékeny a hideg iránt. Junius végére, július elejére ~~az~~ után már piacra kerül a nagy, husos u. n. "szerb paprika" - ha kedvezőek a feltételek.

A már eladásra szánt konyhakerti terményeket részben Szentesen értékesítik piacon, vagy pedig nagyban adják el külön ezzel foglalkozó zöldség kereskedőknek, akik azután Pesten értékesítik.

Ha a konyhakertészetben odaadéan, lelkiismeretesen dolgoznak, akkor nagyon meghálálja, még a mezőgazdálkodásánál is eredményesebb lesz a jutalom. Mert pl. a paprikát hatszor-hétszer is meg lehet szedni, a kalaráb és a káposzta esetében pedig a föld már junius közepén felszabadul, s ismét vethetnek bele babot, borsót vagy paprikát.

Kertészet természetesen csak ott lehetséges, ahol a mesterséges öntözés keresztülvihető. Így könnyen érthető, hogy minden konyhakertészet a Kurca mellett van, ahonnan az öntözéshez szükséges vizet kapják. A víz felszivása motorral történik, s a felszivott víz azután a kis földcsatornába kerül, amelyek behálózják az egész területet levélezet módjára. A ~~szakély~~ csekély kertészetet kivéve semmi ujitás nem volt területünkön, mivel idegenkednek az ujitásoktól és hiven ragaszkodnak az ősi termelési szokásokhoz. Eddig nem termeltek ipari növényeket, ami igen nagy kár, mert nem kerülne sokkal több fáradságba a megmunkálása, viszont jóval nagyobb az értéke. Az új termelési rendszer szerint, amint a közölt statisztikából is láthatjuk, hogy repcét termelnek 8 holdon/de csak egyetlen helyen/napraforgót 11 holdon, kendert csak 2 nől területen. Különösen a lösz terület lenne alkalmas a termelésre, mert ott nem kellene attól tartani, hogy a talaj hamar kiszárad, a lapos területen már inkább kell számolni ezen ténnyel.

Egészen más kép áll azonban a helyzet fásítás tekintetében.

Nagyon szeretik a fákat és ültetik is a tanya körül, ahová csak tudják - különösen gyümölcsfákat - így szilvát, cseresznyét, meggyet, barackot, almát, körtét. Mindenféle gyümölcsfa megél ebben a jó földben. A hiba azonban ott van, hogy szaktudás híjjával nagy összevisszaságban sokszor akácfákkal vegyesen ültetik. A gyümölcsfákat nem gondozzák eléggé, csak kevés helyen hernyóznak, permeteznek, az ide vonatkozó rendeleteket figyelmen kívül hagyják, mert úgy számítanak, hogy terem az annyit, amennyi sajátmaguknak elegendő és nekik olyan is jó, milyen terem. Pedig ez az elv nem helyes, mert kicsi helyen is lehetne minden tanyában olyan gyümölcsöt létesíteni ~~szakszerű~~ kezeléssel, ami pár hold föld termésének hasznát meghaladná kevesebb munkával.

Gyümölcsfákon kívül nagyon sok akácot ültetnek, a Kurca partjára pedig fűzfákat és nyárfákat. Ezeket évenként megnyesik, miáltal értékes tüzelőhöz jutnak, az akác pedig mint kiváló szerszámfa jelentős. A területnek tájképi jellemvonása a sok fa. A község faszükségletét a községi csemetekertben szerzi be, melyben kb. 20.000 drb. csemete-fa van.

A z á l l a t e n y é s z t é s a földművelésnek nélkülözhetetlen kiegészítője. Majdnem minden tanyában csak annyi állatot tartanak, amely elég a saját földjük megművelésére. Amennyire tőlük telik az állatoknak gondját viselik, de általában szegényes takarmánnyal etetik, eltekintve a néhány módosabb gazdától.

Legfontosabb állatuk a ló és a szarvasmarha. Téli időben a táplálék hiánya miatt a lovak annyira lesóványodnak, hogy alig képesek tavaszi nehezebb munkára.

A lovak számszerű eloszlása gazdaságok szerint 1941-ben.

1.)

	Az egyes gazdaságban lévő lovak száma											Összesen
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10.	
gazdaságok száma.	21	23	28	9	3	4	1	1	-	1	2	93
összesen.	-	23	56	27	12	20	6	7	-	9	20	180

Amint a táblázatból is kitűnik, területünkön összesen 93 gazdaságban 180 drb lovat találunk. 21 helyen nem találunk lovat, míg legtöbb helyen/28/két lovat tartanak.

Területünkön összesen 244 drb. szarvasmarhát tartanak. Legjobban kedvelik a tarka marhát/218 drb./, de előfordul még kisebb számban más fajta is.

Szarvasmarha állomány 1941 évben:

2.)

F a j t a k.					Összesen
magyar alföldi és erdélyi fehér marha	tarka marha.	bronzderes.	egyéb fajta és faji jellegű marha		
3	218	18	5		244

Sokkal jelentősebb már a sertés állomány, mivel ez sokkal igénytelenebb mint a szarvasmarha, ezért takarmánnyal is jobban győzik és szaporasága miatt is, jóval jövedelmezőbb. Inkább zsirsertést tenyésztene, /487 drb./, mint hussertést/107 drb./. Az 1941-ben történt összeírás szerint 594 sertést tartottak a lakosok Magyarországon területén.

Sertésállomány 1941 évben:

3.)

fajta	Nem hízó.		hízó	Összesen
	1 évesnél fiatalabb	1 évesnél idősebb		
zsirsertés	384	88	15	487
hussertés	84	17	6	107
Összesen	468	105	21	594

/Községháza tulajdonában lévő összeírások alapján./

A ló, szarvasmarha állománynál az a baj, hogy nem fordítanak elég

gondot arra, hogy jószáguk nemes fajta, értékes legyen, mert az a cél, hogy a beszerzésnél minél kevesebbet kelljen kifizetni érte. Ennek következtében a jószágállomány silányabb, kevesebb hasznot hajtó.

A terület északi szikes legelőin juhtenyésztéssel foglalkoznak. A juhállomány mintegy 500 drb. merinói, melyből posztógyapjas 160 drb. a többi fésűs merinói és hus merinói. 170 anyajuhot rendszeren fejnek. 16

Igen nagy számban tartanak baromfit, de ezek is keverék fajták. A tojást és aprójószágot eladják legnagyobb részben a heti piacokon. Sok helyen tartanak libát, kacsát, pulykát. A Kurca közelsége miatt a liba és kacsá tenyésztése igen kifizető, szép minőségű tolla sokkal értékesebb. Az 1939 évi összeírásakor 1672 drb. aprójószágot neveltek területünkön, ezek közül tyúk 1182 drb., pulyka 134 drb., lud 291 drb., kacsá 65brb. 17

A t e r m é n y e k é r t é k e s i t é s e .

A gazda a legjobban várja azt az időt, amikor terményeit, munkájának gyümölcsét értékesítheti: ami érthető is, mert ezért dolgozik egész éven át, hogy munkájából hasznot is huzzasson. El is ad mindent, amit csak nélkülözhet - jószágot, terményeket egyaránt - csak hogy utolérjék magukat. Mégis sajnos azt kell tapasztalnunk, ~~hogy kisgazdák~~ hogy kisgazdánk anyagiakban alig tudnak megerősödni. Ennek oka pedig az, hogy gazdasága nincsen egyensúlyban, vagy itt, vagy ott van valami hiány, ami azután kihat az egész gazdaságra. Azzal pedig, hogy majdnem minden nélkülözhető terményt jószágot elad, nem sokat segít, mert a továbbfejlődés biztosítékait távolítja el.

A gabonaneműek közül elsősorban a buza kerül értékesítésre. Eltekintve a mai értékesítési rendeletektől, a legnagyobb részben Szentesen adják el gabonakereskedőnek, de került a piacra is kevesebb mennyiség. Az eladás részben mindjárt aratás után történik, azután tavasszal, mert mindkét esetben igen nagy szükségül van a pénzre. Az elraktározás otthon vagy a szentesi magtárban történik.

Kukoricából szintén jelentős mennyiséget adnak el - ha terem. Ezt is részben kukoricatörés után értékesítik, - de csak ha nagyon szükséges az eladás - különben visszatartják, mert később sokkal többet kapnak érte. Ezt már legnagyobb részben otthon tárolják padlásán, kukoricagóróban és apródonként kisebb mennyiségben adják el, csövesen vagy morzsolva a szentesi piacokon.

A termények közül hátra van még az árpa. Ebből már jóval kevesebbet adnak el, egyrészt, mert kevesebb terem, másrészt pedig aránylag ebből többet etetnek az aprójószággal.

Az állatok értékesítésénél azt tapasztaljuk, hogy csak annyit hagynak meg, amennyi a legszükségesebb. Szeretik ugyan a jószágot, de kénytelenek eladni, ha nincs takarmány. Kevés lovat adnak el, csak akkor, ha venni akarnak helyette, vagy a katonaság számára a szép, fiatal, egészséges lovakat adják el. Szarvasmarha már sűrűbben kerül piacra. A kis borjukat rendszerint már 6 hetes korukban eladják, míg az úszóket egy-két évig nevelik és csak azután adják el, mert ilyenkor nagyobb összeget kapnak érte. Szarvasmarhát egyáltalán nem hizlalnak. A sertés szaporább állat lévén már nagyobb mennyiségben és sűrűbben kerül piacra. A sertéseket már a választási korban eladják, részben sertésvésztől való félelem miatt, másrészt pedig eladásra nem igen hizlalnak az utóbbi évek rossz kukorica termése miatt.

A lovat, szarvasmarhát, sertést majdnem kizárólag az országos vásárokon értékesítik legnagyobb részben Szentesen és Csongrádon, de elhajtják a szomszédos helységekre, mint Szelevényre, Kunszentmártonba, Félegyházára és ritkább esetben Hódmezővásárhelyre is. Míg a tojás, aprójószág, toll, esetleg báránybőr értékesítése a szentesi piacon történik, vagy pedig a város szélén és a szelevényi út mellett megtelepedett csirke és tollkereskedők veszik meg.

Természetesen ma már más a helyzet az értékesítés és termelés szempontjából is. A tési gazdák is az egész országra kiterjedő gazdasági és értékesítési rendeleteknek értelmében termelnek és értékesítik terményeiket.

Néhány tanyából a tejet behordják a városba, de legtöbb helyen összegyűjtik, turót, tejfelt és vaját készítenek belőle és így elérik azt, hogy nem kell 10-15 km. utat megtenni naponta azzal a néhány liter tejjel. Legujabban ezen fáradságos uttól mentesítette a tanyaiakat a "Tejközpont", ahol a felesleges és a beszolgáltatáshoz szükséges tejet összegyűjtik és azután szállítják a szentesi Központi Tejcsarnokba.

A gyümölcs értékesítése nagyrészt helyben és csak kis részben a szentesi piacon történik.

Asonlóképpen eladásra kerül a Kurcából kivágott nád is, amelyet még talpon adnak el, vagy kérébe kötve. U. i. Magyarországon a Kurca melletti földtulajdonosoknak Kurca részük van, tehát benne halászhatnak, a termelt nádat, gyékényt levághatják és vele szabadon rendelkezhetnek. /Ezzel szemben a szentesi szakaszon a Kurca felett a hatóság rendelkezik./

Az eladásokat maga a gazda végzi, mert nem szereti másra bízni a pénzt. Ilyenkor vásárolják meg a heti szükségletüket is a konyhára, mert bár van egy szatócs üzlet a területen, de mivel ez nem központban van és így az egyes helyektől igen távol esik, ezért csak a legszükségesebb esetben veszik igénybe. A szentesi heti piac hétfőn-csütörtökön van, a csongrádi pedig kedden-pénteken, így mindkettőn résztvehetnek szabad idejük szerint.

Áruikat, akinek kocsija lova van, az kocsival viszi be, a szegényebb^{ek} pedig - úgy ahogy tudják - kerékpáron, vagy talicskán vagy éppen gyalogosan, garabolyban kézben vagy háton. Nyáron a heti piacos napokon valószínűs karaván módjára igyekeznek a különböző utakról és irányokból a városba, hogy ott értékesítsék árujukat és a kapott pénzen vásárolni tudjanak.

Ebből is láthatjuk a szoros kapcsolatot, amely a tanya és a város között fennáll. Az értékesítés, árukiecserelődés az, amely a tanya és a város szoros egymásrautaltságát világosan mutatja.

A t a n y á k é p i t é s n é l bizonyos elvi rendszer vehető észre: vagy az utak mellett épült, vagy pedig a tanyabirtok megmagasabb részén, ott ahol a talaj a legalkalmasabb arra szárazságánál fogva is, az áradások miatt.

A házak leginkább vályogból készülnek, mert ezt maguk is elő tudják állítani, a szárazföldi és mocsári lösz is alkalmas rá. Minden tanyában megtaláljuk a gödröt, melyből a válygot verték. Ebbe folyik össze az udvaron összegyűlt víz, mely igen alkalmas hely a kacsák számára. Az 1930-as statisztika szerint az összes tanyák közül csak kettő épült téglából, 6-nak pedig téglavolt az alapja. Az 1930-40-ben épült házak mind vályogból épültek.

A melléképületek legnagyobb része, így az istálló, ól, akol és verem szintén vályogból épült, melyet sárral betapasztanak és bemeszelve. Leginkább a sertésöl esetében fordul elő a téglalap, hogy a sertések ki ne durják a falalját.

A tanyában a melléképületek úgy vannak elhelyezve, hogy négyszöget alkossanak a lakóépületekkel, de úgy, hogy az udvar egyik része nyitott marad. A tanyaház és általában az összes melléképületek négyszögletesek, végével vagy elejével rendszerint D-nek, DNY-nak, DK-nek néznek, É-felé azonban nem építenek. A szobát az említett égtájak felé eső végén helyezik el a tanyaháznak. A lakóház előtt eresztetnek van, mely igen fontos kora tavasztól késő őszig: mert itt főznek, nyáron itt étkeznek és a férfiak pedig itt alszanak.

A lakóház fala a legerősebb az összes épületek közül, a tetőzete is jobb anyagból készül, mert több tanya esetében pl. a lakóház teteje cserép, a melléképületek tetőzete pedig nádból készül. Így pl. 1930-ban 65 háznak a teteje készült cserépből, 27-é pedig nádból, addig 1939-ben már csak 12 tanya volt nádas fedelű. 18

A lakóház beosztása olyan, hogy a szabadból csak egy ajtón lehet bejutni a lakásba a konyhán keresztül. A lakóházban rendszerint csak egy szoba van, 4 helyen 2 szoba és 1 tanyaház esetében 3 szoba található.

A lakóházon és konyhán található ablakok a szükségesnél jóval kisebbek, amik a megvilágítás és a napfény mennyiség bejutásának szempontjából, tehát egészségi szempontból igen hátrányosak.

A konyhából nyílik rendszerint az épület belső részébe a kamra, amelyben az élelmi szereket, lisztet, sok helyen pedig kisebb mennyiségben gabonát is tartanak.

A tanyaház berendezése az anyagi viszonyoktól függ. A legtöbb helyen a szobában puhafából készült butorzat található, melyet a szegényebbek sajátmaguk készítenek. A szoba butorzata egy asztalból, 4-6 székből, 2-4 ágyból, egy padból, -melyet kanapénak neveznek- áll, de megtaláljuk még a legtöbb helyen a szublatot és a ruhák számára a szekrényt is. Ahol nincs szekrény ott rendszeren a ruhafogas pótolja, amely vagy a falon van elhelyezve "a kuckó felett" vagy pedig az ajtóra akasztják. A szobaberendezéshez tartozik a tanyaházak elengedhetetlen kelléke a kemence. A legolcsóbb és egyben a leghasznosabb fűtőberendezés, mert benne a tanya körül kikerült mindenféle tüzrevalóval lehet fűteni. A kemence körül "patka" van, a kemence és a fal között pedig a "kuckó". Előbbi ülőhelyül szolgál, utóbbi helyen pedig a kis gyermekek aludni szoktak.

A szobát a legtöbb helyen fehérre meszelik, a tehetősebbek pedig kifestik. A konyha berendezése is igen egyszerű és ez is különbözik vagyoni állapot szerint. Egyes helyeken öntött vasból készült tűzhelyet használnak, míg a legtöbb helyen berakott tűzhely van. A konyhában is van egy asztal, polc a tányérok számára és konyhaszekrény az edények számára. Ha népes a család és elég nagy a konyha, akkor fekvőhelyet u.n. "vacok" állítanak rendszeren az ajtó mögé.

Hasonló helyzetet találunk a gazdasági épületek esetében is. Az istálló mindenütt vályogból készült és elégséges arra, hogy benne a kevés jószág elférjen. Az istállónak mintegy fele náddal fedett. A tisztántartásra csak annyi gondot fordítanak, hogy a trágyát kihordják belőle, de falát belülről nem meszelik be, - kívülről sem nagyon, - sok helyen. Az istállót rendszerint úgy építik, hogy meleg legyen, ezért a mennyezetét is nádból készítik, amelyet azután betapasztanak.

Az ólak sem felelnek meg minden tanyában a követelményeknek, amennyiben szűkek, gondozatlanok és sötétek. A sertés ólak előtt ahol van, amelyet kiköveznek - jól vagy rosszul - u.i. itt etetik a hizásra befogott sertéseket. Az ólakat - tekintettel a sertésvészre - kívül-belül bemeszelik évenként többször is és karbollal fertőtlenítik.

A legelhagyatottabb hely a tanyán a tyúkól. Minden tanyában kicsiny a tyúkól ahhoz, hogy benne csirkét lehetne nevelni kora tavasszal. U.i. együtt vannak a csirkék és tyúkok s már csak azért sem felelhet meg az előbb említett követelményeknek, azután pedig nagyon sötétek az ólak, mert ablak vagy egyáltalán nincs rajta, vagy ha van is olyan kicsi, hogy sem a szellőztetés, sem a világosság szempontjából nem jöhet számításba. Nem takarítják a tyúkólat ezért nagyon piszkosak, gyakori a tyúktetű, ez az oka annak, hogy a gazdaasszony kénytelen a kiscsirkét, libát és kacsát bevinni a lakásba, ott kikelteti és míg az időjárás meg nem engedi lakásában benttartja, ami közegészségügyi szempontból kifogásolható.

É l e t m ó d j u k foglalkozásukból adóik. Eltekintve a tanítótól és kereskedőtől mindnyájan földműveléssel foglalkoznak. A napi foglalkozásuk ennél fogva függ attól, hogy milyen időszak van. Életmódjuk tehát évszakonként változik, de az évszakokba való átmenet nem hirtelen, hanem fokozatos. A tavasz, nyár, ősz ~~xxx~~ nagyjában megegyezik abban egymással, hogy a tanyabeliek ilyenkor a szabadban, szántóföldeken dolgoznak és a nap legnagyobb részét ott töltik el, míg télen a kinn való tartózkodás a minimálisra csökken.

Az életmódjuk tehát a környezethez megfelelően kiválasztott foglalkozás: a földművelés szabja meg. A gazdasági élet pedig nem más mint egy körforgás, mely tavasztól-tavaszig tart. Nincsen megszakadás a körforgásban, csak van amikor kevesebb és van amikor több a munka, évszakok sze-

rint más és más. A család minden dolgozó tagja megtalálja a maga dolgát minden időszakban.

Kisérjük figyelemmel egy gazdasági évet, hogy lássuk az életmódjukat, a munkamegoszlását.

Tavasszal, amikor március végén és április elején már állandósul a tavasz, megkezdődik a munka a szántóföldeken: az ősszel felszántott, felugarolt földekbe elvetik a tavaszi árpát, valamint a kukoricát. Ez főleg a férfiak dolga, de nők esetleg nagyobb gyermekek is segíthetnek. Az asszonyok inkább a veteményes kertben foglalkozkodnak. Elvetik a zöldségféléket: sárgarépa-gyökérmagot. Elültetik a burgonyát és hagymát, vagy később palántálgatják a kalarábot, káposztát, paprikát. Az ő dolguk a tanyaházak takarítása - meszelése kívül-belül -, amit husvétig minden háznál kivétel nélkül elvégeznek.

Ugyancsak az ő dolguk az aprójószág nevelése is. Így tavasszal arra törekednek, hogy minél több aprójószágot keltessenek, mert a korai aprójószágnak sokkal jobb ára van. Mivel pedig állandóan gondot kell rájuk viselni, ettől kezdve a gazdaasszonynak minden napra meg van a maga állandó munkája.

A jószágot kiverik a szabadba, ezeknek az őrzése már a gyermekek dolga. Tehát tavasszal az ember mindinkább elhagyja a szobát, a jószágok az istállót és ezzel megkezdődik egy mozgalmas gazdasági év.

Tavasszal még elboronálják a buza vetéseket, összeszedik a "csutka töveket" majd tavasz második felében kezdődik a kukorica kapálása, azután a here kaszálása májusban. A kukorica kapálásában résztvesznek férfiak nők egyaránt, valamint a nagyobb fiú gyermekek is.

Alig végeznek ezekkel a tavaszi munkálatokkal akkorára beköszönt a nyár is. Ezt jelentik már a zsendülő buzatáblák. Junius közepén már aratni kell az őszi árpát, majd a tavaszi árpát. Ettől kezdve az egész tanya aratási hangulatban van, készülődnek az aratásra. Aratás ideje alatt a tanyavilág apraja-nagyja talpon van. Mindenkinnek van mukaköre: a felnőttek kinn a tarlón dolgoznak kora hajnaltól késő éjszakáig is.

Sok munkás kéz kell az aratáshoz. A férfiak lekaszálják a buzát, a nők és a gyermekek pedig kévébe kötik, majd keresztbe vagy vontatóba rakják a tarlón. Cséplés előtt az egész gabonát egy csomóba hordják az osztágra, amelyet őriznek éjjel-nappal a cséplésig.

Aratáskor forr leginkább az élet a tanyán. Aratás és cséplés után a kukoricatörésig - ami átlag szeptember elejére esik, - a nők nagyrészt kikapcsolódnak a mezei munkából. Mert tarlós-zántás - amennyiben végeznek -, a trágya kihordása, valamint a szalma és egyéb cséplési termékek be- illetve eltakarítása már a férfiak dolga.

Ezzel azután megint lezáródik egy évszak a gazdasági életből. Elmulik a nyár, de nemsokára beköszönt az ősz, amelyet a mezőgazdálkodás második nagy szüretje a kukoricatörés vezet be. Ebben is részt vesz a család apraja-nagyja. A letört kukoricát behordják a tanyába és esténként összeül a szomszédság és különösen a fiatalok vidám nótaszóval, mókázással, az öregek beszélgetése közben fosztogatják fél éjszakáig is. A kukorica-szárát levágják, kévébekötik, majd kupokba rakják és őszi szántás előtt behordják a tanya szérus kertjébe.

Kukoricatörés után felszedik a répát és azt részben elvermelik télire és tavaszra a tehenek és lovak számára. Felszedik és elraktározzák a télire szánt zöldség és főzelékféléket is, legelőször a hagymát, majd a százaz babot, borsót és lencsét, majd a gyökeret, sárgarépát, káposztát, ez utóbbit leginkább megsavanyítják hordóban.

Ezzel azután a nők egészen tavaszi veteményezésig kikapcsolódnak a mezei szántóföldi munkákból: bevonulnak a tanyába és azt előkészítik a téli idősakra, őszi nagytakarítást végeznek.

Ugyanekkor a férfiak a talajt készítik elő a következő gazdasági évre: felszántják a kukoricaföldet és azt bevetik búzával, vagy őszi árpával, majd szétterezgetik a tarlóra kihordott trágyát és mélyen ugarolnak tavaszi vetés alá. Amikor az őszi szántást is elvégezték a férfiak, ők is fokozatosan behúzódnak a tanyába. Ott a takarmányokat rendezik és az összes gazdasági szerszámokat helyezik fedél alá, hogy az esőtől, hótól

	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	37	38	39	40	41	42	Összes	
T B L.	2	2	1							3													2							2	1	1			1		} 15 19 8 1	
Tüdölök	1	1		2		2			3			1		1	7		1																					
Tüdögyűlés.	1																		1		1	1	2	1					1									
Tüdöbányog																		1																				
Béluon	1		1	4	1	4	2					4			2									1		2		1									23	
külseő gyen- ség	1	5			1	1	2				2	1	3	1	1			1	1		1					1					1	3				26		
Évvelhűdés	1								1				1			1	1	1				1					1							2		10		
Évvelhűdés										1					1					1						1				1			1		1		7	
Évvelhűdés	2	4	4	1	2	5		5		3	2	2	5		3	5		1	2	5		2			2	2	1	1	1	1		1		1	2	2	1	66
mindössze	9	12	6	7	4	12	2	7	4	7	4	8	9	2	14	6	2	4	4	5	3	4	4	2	2	6	2	2	1	4	2	5	1	2	5	2		

Hörseábrára társadalmi leírás Halálak anyakönyvi kivonatából.

A tanyai ember egészsége, figyelembe véve a nehéz fizikai munkájukat, leginkább három tényezőtől függ: táplálkozástól, ivóviztől és a tisztságtól.

A táplálkozásuk attól függ, hogy milyen az évszak, milyen munkaidő van. Ha nagy munkaidő van és nehéz munkát végeznek pl. aratáskor, kukoricatöréskor, szántáskor - a fő táplálék a hús, mely lehet sertés, juh, vagy aprójószág-hús, szalonna és kenyér. Ha a munka kevesebb, akkor a koszt is soványabb. Ilyenkor előkerülnek a növényi eredetű táplálékok is, mint a bab, borsó, lencse és káposzta, de majdnem mindennapi ételük a krumpli és a tészta.

Táplálkozásuk rendszertelen és egyoldalú. Ételeik: főleg kenyér és disznóhús, szalonna és tésztafélék, a főzelék elkészítését nem igen ismerik. Termelnek ugyan területükön sok főzelék és zöldségnövényeket, de ezeket mind eladják, ugyancsak a gyümölcsnek nagy részét is. Ennek oka abban van szerintük, hogy ha csak főzeléket esznek, hamar megéheznek és nem is "ad erőt a munkához", másrészt az asszonyok a nagy munka időben a sok munka miatt nem érnek rá vele bajoskodni - de a legtöbben nem is tudják az elkészítési módját - s ez az oka, hogy olyan egyoldalúan táplálkoznak. Nyáron különösen nem érnek rá délben főzni, hanem csak este 6-7 óra tájban főznek. Ezt a rendszertelenséget azonban a fejlődő szervezet igen megsínyli.

Leggyakoribb ételeik a paprikás krumpli, a krumplis tarhonya, tördelt lebbencs leves, a sertés hús és a bab, borsó, lencse áttörve. A tésztaféléket is igen szeretik. Általában főznek hetenként kétszer gyurt-tésztát, melyet lekvárral, túróval, vagy mákkal, dióval izesítenek. Nagyon szeretik a disznó-, csirke- és juhpaprikást burgonyával. Nyáron különösen sok aprójószág húst esznek, nem sajnálják saját maguktól. Sült tésztát is készítenek a módosabb gazdák minden vasárnap, de ünnepekre még a legszegényebbek is sütnék kalácsot. A szegényebb családoknál gyakori a kukorica lisztből készült görhe, vagy málé, melyet reszelt gömolyével szórnak meg. Böjti eledel a kenyértésztából készült mákos guba, a tökmagolajos főtt krumpli és káposzta. Nagypénteken tökmagolajban sütnék fánkot. Igen kedvelt csemege télen a sült-tök, nemcsak a fehérhéju, de a fekete is.

Jellemző a táplálkozásukra a rendszeres szalonna-fogyasztás reggel és este, amely után tejet is isznak. Általában igen sok tejet fogyasztanak. Majdnem minden tanyán élvezik a szilvalekvárt kenyérrel.

Evőeszközük a kanál és a bicska, villát ritkán használnak, csak tészta evéséhez, de a legtöbb helyen azt is kanállal eszik. A húst is bicskával veszik ki a lábasból, hüvelykujjuk és a bicska közé szorítva. Igen jóízűen esznek. A fáradtságos munka után jól esik az "ennivaló".

Az ételeket a legritkább esetben - ha vendég van - tálalják ki. Rendesen a lábasban teszik az asztalra, egy kis fadarabot helyeznek alá, hogy az asztal kormos ne legyen. Nagy munka idején és ha csak egy tál ételt esznek, nem szedik ki. Elül zománcozott cseréptányérjaik vannak, a módosabb gazdáknál porcellánból készült tányérok is találhatók.

Ha nagy munkában vannak akkor az ebédet a gazdaasszony vagy nagyobb gyermeke viszi ki a munkahelyre, de ha a közelben dolgoznak, akkor hazatérnek ebédelni.

A kutak vize általában iható, de édeskés ízű. Három helyen a víz ihatatlan, keserű és csak az állatok itatására használják fel. Általában a Kurca melletti tanyák kutjainak a vize mocsár ízű, a kutak vizének magassága ingadozó s ez a közelben lévő folyók vízmennyiségétől és az időjárási viszonyoktól is függ. Fontos a kutak tisztántartása, melyet 5-6 évben végeznek el. Artézi kut csak egy van a területen a régi Sváb mőlegibárra használják fel. A gázt tartályban összegyűjtik és a majorban majdnem mindenhol a feljövő

~~és a majorban világításra használják fel.~~

A község előljárósága egy közös használatú artézi kút fúrásának a költségvetését vette tervbe, amelyet az iskola udvarán helyeznek el. Ehelyett azonban egy szivó-nyomó kútát készítették anyagiak hiányában.

Az egészség harmadik fő tényezője a tisztaság. A tisztaság általános színvonala közepesnek mondható. A szoba és konyha tisztántartására nem fordítanak koránt sem annyi gondot, mint amennyi elegendő volna. Évente ugyan kétszer bemeszelik a szobát/összel és tavasszal/, de a sok füst, a por és légy miatt hamar bepiszkolódnak. A szobák földesek a legtöbb helyen/kivételesen csak néhány helyen padoltak/, melyet vízzel mázolnak fel, hogy ne legyen poros, ami miatt a lakás nyirkos, nedves, s a ruhájuk emiatt olyan dohos szaga. A szobák szellőztetésénél az a baj, hogy nyáron a legyek miatt nem nyitnak ablakot, télen pedig a fűtés miatt, mert nem akarják, hogy a meleg kimenjen és így a tüzelés kárbavesszen. Emiatt a szobák levegője állott, kellemetlen.

Hogy a tanyai asszonyok sokszor elhanyagolják lakásuk tisztántartását, annak oka nem mindig a hanyagságuk, hanem legtöbbször a sok munka, mert ők is szeretik a rendet, tisztaságot, de nekik a mezőgazdasági munkában is segíteni kell és csak azután foghatnak a házi munkák elvégzéséhez.

A t a n y a i g y e r m e k e t már korán befogják munkába. Így a kis gyermek már munkába születik és a munka kíséri egész életén keresztül. 6 éves korában kezd iskolába járni és jár 12 éves koráig. Ez alatt a kis gyermek igen sok viszontagságnak van kitéve. Különösen ősszel és télen, amikor az utak hó, sár, vagy a fagy miatt járhatatlanok. Ehhez jozzájárul még az a tény is, hogy megfelelő ruházatuk is hiányzik. Ilyen körülmények között kell nekik iskolába járniuk, mely iskola némely helytől 4-5 km-re is van. Ez az oka annak, hogy a gyermekek téli időben igen sokat hiányoznak az iskolából. A meszebb lakók kora reggel elindulnak és csak késő este mennek haza. Az ilyen gyermekek az ebédjüket is magukkal viszik és azt bennt fogyasztják el az iskolában. Az ebédjük rendszeren kenyér, szalonna, vagy lekvár és kenyér, télen füstölt hus.

Ebből is világosan kitűnik, hogy ezeknek a kisgyermeknek az étkezése elszomorító képet mutat. Mivel a tanyán naponta egyszer főznek, mégpedig ebédre, az gyermekek ezt az egyszeri főtt ételt is elszalasztják és este eszik meg a maradékot. Hetenként kétszer ehetnek főttet, ünnepen és amikor a gazdasági iskolások mennek tanításra.

Magyart és iskolaviszonyok tekintetében egyáltalán nem áll hátrább az alföld akármelyik tanyaiskolájánál. Igaz, hogy az egész területen egy iskola van, de ekkora területre máshol semesik több.

Az iskola államsegélyes községi iskola, egy tanerős, egy tantermes. Hat osztály van, egyes tanulókkal. Az 1942/43 tanévben 72 mindennapos tanulója volt. Gazdasági ismétlő iskolások száma az 1942/43 tanévben 18, szintén egyes tanulókkal. Hetenként kétszer van tanításuk.

A gyermekek, de a szülők is vallásos kötelességeiknek nem mindig tehetnek eleget, mert a legközelebbi templom Csongrádon és Szentesen van. Havonta egyszer tartanak vasárnaponként misét az iskolában.

Városi értelemben vett társadalmi élet nincs. Az emberek nem igen érintkeznek egymással, mert mindenki a maga dolgával van elfoglalva. Nem látogatják egymást, csak kivételes alkalmakkor. Gazdakörük nincs, ahol a gazdák összegyűlnének így inkább csak a piacokon és a vásárokon valamint a közeli "Zalotai Körben" találkoznak egymással.

A közművelődést szolgálja az iskola könyvtára, amelyben 700 db. könyv van. Ebből legjobban szeretik olvasni a történelmi vonatkozású könyveket, különösen a magyar történelmet. Ujabban sok gazda mezőgazdasági könyvek után érdeklődik. Közművelődési előadások vannak vásár-

naponként. Utóbbi időben igen nagy szerepe van a műveltség terjesztésében a rádióknak. Míg 1939-ben összesen 10 helyen volt rádió, ma már 20

helyen találunk. Igen szívesen hallgatják a mezőgazdasági vonatkozású előadásokat, az időjárási jelentéseket, a piaci árakat és a cigányzenét, valamint a népi vonatkozású színelőadásokat.

Igen nagyfontosságú volna célszerű intézkedéssel a többi tanyai népet is a rádió segítségével összeköttetésbe hozni a nagyvilággal, amelytől olyan távol vannak.

Népszokásokról nem igen beszélhetünk. A nép annyira lefoglalt, hogy leköti minden percét a munka. Egy-egy esküvő vagy halál fordul elő egész évben. Gazdagabb helyen ha fiatalabb hal meg, akkor műzsika-szóval temetik: ha leány a halott akkor menyasszonynak öltöztetik fel. A halottak mellé siratóasszonyokat fogadnak, akik egész éjjel virrasztanak a halott mellett imádkozva és énekelve.

Babonás szokásnak tekinthető, hogy amikor a halottak kocsit ki-fordul, a halottas szobából összesepert szemetet a kocsira dobják, hogy a halott lelke vissza ne járjon. A koporsó leengedése után mindenki egy darab görgyöt dob a sirba, hogy a halottal ne álmodjanak. Temetéskor a férfi rokonoknak gyászszsebkenőt, az asszonyoknak fejrevalókenőt adnak a halott közvetlen hozzátartozói.

Babonás szokásaik is vannak: Így pl. naplemente után nem adnak tejet, mert ezzel megrontják a tehenet, s kevesebb tejet ad. Meszelní nem lehet ujholdkor, mert sok bogár lesz a házban. December 13-án sem tojást sem pénzt nem adnak ki, mert akkor egész évben nem tojnak a tyukok és egész évben sok lesz a kiadás. Te természetesen ezekhez a babonás szokásokhoz már csak inkább az öregek ragaszkodnak.

/A községi tanító elbeszélése alapján/.

A közlekedési viszonyokat két tényező határozza meg, a mindenkori időjárás és az utak állapota. Legkedvezőbb közlekedési viszonyok uralkodnak nyáron és tavasszal, a legrosszabbak pedig ősszel és télen. Nyáron kevés a csapadék, ezért a földutak szárazak és így járhatók, tavasszal szintén. Ősszel a közlekedést rendkívül akadályozza a sok eső s ennek következtében az utak sárosak, szinte járhatatlanok. Ilyenkor az egy lóval való közlekedés szinte lehetetlen, de két lóval is nagyon nehéz. Télen pedig járhatatlan az út, amikor hirtelen fagy meg, ilyenkor csak patkós lóval lehet járni.

Közlekedési eszköz a kocsi, melyet télen-nyáron használnak. Télen a szán, jó időben pedig nagy szolgálatot teljesít a kerékpár. A szán nagyon egyszerű. Két igen erős akácfából készült szántalp, melyre ráerősítik a kocsit. A könnyű parasztkocsi a legegyszerűbb közlekedési eszköz. A "sárga kis kocsit" csak vásárba, piacra, vagy lakodalomba használják. Összesen 8 db. ilyen kiskocsi és 150 db. igáskocsi van a területen. Ha a kerékpár mennyiséget nézzük, akkor azt tapasztaljuk, hogy majdnem minden tanyára esik egy kerékpár, mivel a nagyobb, vagyonosabb családoknál 2-3 db. is van/összesen 80 db./

A közlekedés kétféle irányu: nagyrésztben Szentés és csak kisebb részben Csongrád felé. Mutatja ezt az a tény is, hogy a kövesút, mely Szentés felé irányul sokkal jobban karban tartott, mint a Csongrád felé vezető út.

Úthálózat szempontjából elég jól áll, csak az utak állapota nem kielégítő. Kövesútja kevés van. Összesen 11.100 m. útja van, ebből műút csupán 2258 m, a többi tehát 8.872 m a kiépítetlen földút.

A területen az utakat maguk nevezik el, rendesen egy-egy tanya-birtokosról, így pl.

a 11.sz.közdülőutat	Sued ^{ic} ki dülőnek
5 "	Udvardi "
4 "	Berkes "
3 "	Malom "
1 "	Kárász "
11 vicinális utat	Mencser "
16 "	Kurca "
10 közdüllő ut	Temető "
7 "	Lénai utnak

Két közdülő között lévő dülő-utat vakdüllőnek, vagy másképpen farmes-
gyének nevezik, amely mindig két egymás végtében lévő dülő földet választ
el egymástól. Ezen rendszerint szabadon járhatnak. Ugyanazon düllőben
lévő két egymás melletti földet mesgye választ el egymástól, melyre szántás-
nál nagyon vigyáznak, hogy az egyik vagy másik felől el ne szántsanak be-
lőle.

A község előljárásága mindent megtesz, hogy ezen a rossz úton a la-
késság közlekedését télen is lehetővé tegye. Ezt bizonyítja az is, hogy
1939 év ~~XXXX~~ őszin a Kurcától a Szelevényi kövesutig húzódó u.n. "Iskola
dülőt" müüttá építették ki.

K ö z i g a z g a t á s i l a g kisközség. Fábiánsebestyénnel
együtt közös körjegyzőségük van Szentesen. Így minden ügyes-bajos dolguk
elintézésére Szentesre kell a lakósnak menni.

Külön közbiztonsági intézménye nincs, minden tanya saját maga
vigyáz magára. Közvetlen közbiztonságot a kutyák látják el, melyet minden
tanyában megtalálunk, némelyikben 2-3 is van.

Templom, orvos, állatorvos, gyógyszerár Szentesen és Csongrádon
van.

Igen jellegzetes, hogy a legtöbb tanya tűz és takarmánykár ellen
biztosítva van, de főleg általános a biztosítás.

Az elmondottakban akartam megismertetni Magyartés kisközség
viszonyait. Azt a régi multú községet, mely még ma is olyan szorgalmasan
küzd és dolgozik megélhetéséért, mint régen. Sajnos a magyar alföld egyhangu-
sága erre is rányomta a bélyegét. A jó föld és szépfekvésű egészséges vidék
igen jó megélhetést nyújtana a lakósságnak okszerű gazdálkodás esetében,
különösen akkor, ha a termények elszállítására megfelelő út is rendelkezés-
re állana. Azonkívül az öntözéses gazdálkodás és kertészet nagyméretű
kiterjesztése is nagyon áldásos volna a vidékre. A szorgalmas lakósság
támogatást érdemelne, mert ezeket a változásokat saját erejéből nem tudja
végrehajtani. A lakósság ezáltal jobb minőségű, több fajtaú, nagyobb mennyi-
ségű és a nemzet számára is nagyobb hasznot hajtó termelvényt kapna.
Ennek fontosságát pedig a nemzetgazdaságra nézve nem is kell külön
hangsúlyoznom.

U talások:

1. Zalotay: A Körös-Tisza-Maros áradásai és árapályai.
2. Varga Lajos: Körös-Tisza-Marosszög földrajza.
3. Zalotay: A Kurca kialakulása.
4. 1838. ban készült térkép/Községháza tulajdonában/(*l. mellékletek*)
5. Zalotay: A Körös-Tisza-Maros árapályai és áradásai.
6. Varga Lajos: Körös-Tisza-Marosszög. földrajza.
8. Gróf Imre: A vármegye természeti viszonyai.
7. Szentesi Ármentesítő Társulat megfigyelési naplója.
9. Zalotay: Csongrád vármegye őskori települése.
10. Csallány Gábor: Szentestörténete a honfoglalásig.
11. Magyar városok Monografiája. Szentest. III. Nagy Imre: Tés.
12. Csongrád vármegye Levéltára: nemesi iratok.
13. Palugyai: Békés-Csongrád és Hont vármegyék leírása.
14. id.m. " "
15. Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára.
16. " " " " "
17. Csongrád vármegyei Szociográfia. Magyar tés. 1939.
18. Magyar Statisztikai Közlemények. 1930-40. évek.

F e l h a s z n á l t i r o d a l o m.

- A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára, Bp. 1907, 1913, 1926.
 v. Csallány Gábor: Szentes története a honfoglalásig. Magyar Városok monografiája III. k. 1928.
- Cholnoky Jenő: Az Alföld felszíne. Földr. Közl. XXXVIII. 1910.
 " : Alföldünk morphologiai problémái. Földr. Közl. 1928.
- Derzsi Kovács Jenő: Szentes geológiai viszonyai. Magyar városok monografiája: Szentes III. 1928.
- Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára. IV. k.
- Hlavats Gyula: A szentesi két ártézi kut. Földtani Int. Évkönyve. VIII. k. 1888.
- Gróf Imre: A vármegye természeti viszonyai. Csongrád Vármegyei Szociográfia. 1938.
- Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat 71-72 k. 1930 népszámlálás
- Nagy Imre: Szentes határának egykori falvai: Tés. Magyar Városok Monogr. Szentes 1928.
- Ortvay: Magyarország régi vízrajza a XIII. sz.-végeig. Bp. 1882. I-II. k.
- Osztrák Magyar Monarchia írásban és képben II. k. Bp. 1891.
- Palugyai Imre: Békés-Csanád-Csongrád és Hont vármegyék leírása. Pest. 1855
- Sima László: Szentes város története. Szentes 1914.
- Sümeghy József: Csanád és Csongrád vármegye földtani viszonyai. M. kir. Földg. Int. évi jelentése 1925-29.
- Dr. Szepsy Gyula: Fábiánsebestyén község története. Szentes 1926.
- Varga Lajos: A Körös-Maros-Tisza szög földrajza. Szentes 1939.
- Dr. Zalotay Elemér: Csongrád vármegye őskori települése. Szeged. 1933.
- " " : Területünk érhálózatának keletkezése. Aranykalász folyóirat 1935. febr. hó.
- " " : A Kurca kialakulása. Aranykalász folyóirat. 1935. márc.
- " " : A Körös-Tisza-Maros szögnek ármentesítése. Aranykalász folyóirat 1939. május hó.
- Dr. Zsilinszky Mihály: Csongrád vármegye története, I-III. Bp. 1891.

Hőmérséklet.

M. kir. Országos Meteorológiai Intézet mentéri lapadékmérő állomásának észle-
lési naplójából.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	havi közép
Jan.	-4.2	4.0	5.5	1.9	4.6	5.4	4.8	2.4	0.6	2.9	-2.1	2.6	2.2	4.4	-0.1	-1.1	4.6	2.0	-1.3	-1.1	-1.0	-1.9	7.6	-1.0	1.3	3.1	-11.1	-0.2	-10.6	0.8
Febr.	1.0	5.3	4.4	-2.3	4.5	4.2	6.1	4.7	-1.9	3.3	1.1	1.0	7.4	3.6	4.9	-5.4	5.3	4.0	-2.1	4.1	3.8	2.9	5.9	4.7	4.9	6.0	-9.4	5.0	-5.6	2.4
Márc.	10.9	6.6	14.3	7.7	11.9	11.4	12.5	14.7	12.2	8.2	7.4	9.8	8.4	14.8	9.0	7.2	12.6	6.4	6.0	10.8	14.8	6.7	14.3	12.1	13.6	7.6	5.6	10.1	5.3	10.4
Ápr.	18.9	14.5	14.6	13.9	19.9	14.7	20.6	19.0	14.5	11.0	13.4	19.9	18.8	15.6	16.8	12.1	17.5	14.3	15.2	13.0	19.9	16.0	16.0	14.6	13.2	20.3	15.8	13.0	18.9	16.4
Máj.	20.1	21.4	20.6	22.6	21.4	15.9	23.5	20.4	21.9	23.5	23.9	22.7	20.0	20.1	18.1	24.0	20.0	24.5	21.7	19.0	24.6	20.5	22.1	25.9	19.7	17.3	13.9	19.0	21.7	21.0
Jun.	23.7	25.6	23.8	26.6	23.3	23.4	22.7	23.1	25.5	21.1	25.1	22.3	20.3	26.6	24.0	23.6	27.0	27.1	23.2	22.0	23.7	26.9	24.8	26.5	23.2	25.2	23.1	23.1	24.8	24.0
Júl.	25.1	24.8	26.8	27.0	26.0	23.5	27.7	28.8	27.9	23.9	26.8	24.9	24.3	27.7	30.1	26.5	26.6	29.1	26.6	27.7	26.7	26.9	29.8	26.4	28.2	28.8	26.4	26.2	26.4	26.8
Aug.	26.5	24.0	26.1	27.9	25.4	25.3	24.4	24.6	27.4	27.2	23.5	24.7	22.8	22.5	27.7	27.5	26.0	26.5	27.2	26.3	27.0	26.9	25.9	26.2	25.7	26.8	23.2	25.3	26.9	25.9
Szept.	20.0	18.7	20.5	25.4	25.5	24.9	23.6	22.6	19.9	22.4	24.3	19.1	22.8	22.9	22.2	22.3	24.7	16.8	26.2	21.6	23.4	23.6	21.2	23.9	23.5	22.2	22.4	18.7	26.6	22.4
Okt.	14.3	13.3	15.3	18.0	16.0	13.5	13.7	18.1	11.5	19.1	15.7	16.3	17.2	11.5	15.6	18.2	15.5	15.1	16.8	15.8	16.6	20.3	10.5	16.4	16.8	14.2	15.8	17.1	18.1	15.6
Nov.	6.0	6.0	10.6	10.1	6.0	7.1	4.1	4.0	5.7	10.8	6.5	8.4	15.4	9.2	10.4	9.5	11.7	8.3	7.6	9.0	10.7	9.0	7.6	8.4	10.3	8.3	9.8	4.3	7.2	8.3
Dec.	5.3	7.1	6.8	0.7	2.4	1.9	4.6	1.7	2.3	3.2	2.1	1.0	2.8	1.3	1.8	4.3	2.2	1.0	3.0	-3.7	6.9	3.4	1.7	2.8	8.9	2.7	2.9	3.1	4.8	3.1
évi közép	13.9	14.2	15.6	15.1	15.6	14.3	15.6	15.5	13.9	14.7	13.9	14.3	15.2	15.0	15.0	14.0	16.1	14.6	14.1	13.7	16.4	15.1	15.6	15.5	15.7	15.3	14.5	13.7	12.8	

Csapadék é

A m. kir. Országos Meteorológiai Intézet

	1914	1915	1916	1917	1918.	1919.	1920	1921.	1922.	1923	1924	1925	1926.	1927	1928
Jan.	16.0 8	40.5 17	22.9 9	102.1 20	66 4	426 13	466 11	161 8	546 10	22.9 9	12.8 10	39 2	29.0 12	31.4 12	1.2 1
Febr.	10.1 2	47.8 10	28.7 8	196 8	60 4	286 10	132 5	491 8	618 9	52.2 13	42.9 10	37.6 7	152 11	106.4	15.3 4
Márc.	71.8 11	67.2 16	57.2 12	592 14	112 5	657 17	374 7	32 2	377 8	57.7 14	22.0 5	46.7 10	112 6	54.8 14	8.1 5
Ápr.	17.0 6	45.3 11	18.4 6	295 7	307 13	1013 15	226 4	484 8	934 12	56.5 8	126.0 17	26.3 8	24.9 7	33.2 10	35.5 9
Máj.	65.3 8	126.7 11	59.1 15	77 5	68.0 14	68.0 13	239 7	352 8	36.8 4	52.9 6	87.3 10	51.7 11	51.0 14	54.0 9	50.2 1
Jun.	64.9 15	92.0 11	71.7 12	172 3	331 7	468 6	59.3 15	618 12	886 11	60.5 14	68.1 11	121.4 13	112.9 17	39.9 8	84.4 1
Júl.	67.4 12	147.5 12	42.3 8	141.6 9	18.3 7	62.9 12	73.9 9	343 6	35 3	13.6 6	31.9 6	125.1 16	75.6 13	58.4 6	14.2 6
Aug.	36.5 6	72.6 7	25.8 6	44.8 5	44.7 9	47.0 9	56.8 12	77.5 9	21.0 3	35.5 5	150.6 13	36.9 8	32.5 5	44.0 11	46.6 7
Szept.	51.0 10	61.7 11	79.8 9	173 3	206 5	17.5 4	22.3 4	12.6 2	76.0 16	38.5 8	65.7 9	75.8 15	23.2 4	62.8 12	87.6 16
Okt.	48.9 10	76.0 11	108.2 12	27.8 7	84.7 14	70.4 14	2.6 2	13.6 4	72.8 17	55.4 8	11.4 3	11.8 5	59.5 7	44.4 7	20.3 4
Nov.	6.4 3	70.6 16	51.6 8	46.0 12	63.5 13	98.9 14	14.6 5	92.2 13	29.7 9	^{4.1} ~~96.1~~ 17	5.2 4	88.0 2	10.3 4	61.5 11	48.4 6
Dec.	50.0 11	56.6 13	63.4 14	31.6 8	83.4 18	89.5 17	53.7 15	10.4 2	25.4 7	43.2 11	13.3 3	45.9 11	27.9 10	43.2 12	42.4 15
Évi összeg	505.3	102.9	514.6	796.0	130.5	404.7	1014.7	0.8	113.7	37.5	144.4	426.8	96.4	54.9	82.6
	60.1	31.2	56.5	6.9	63.7	21.0	66.9	1.1	11.8	4.7	32.1	11.0	53.8	2.1	45.4

csapadékos napok száma.

0111

Teri Csapadékmérő állomás észlelési naplójából.

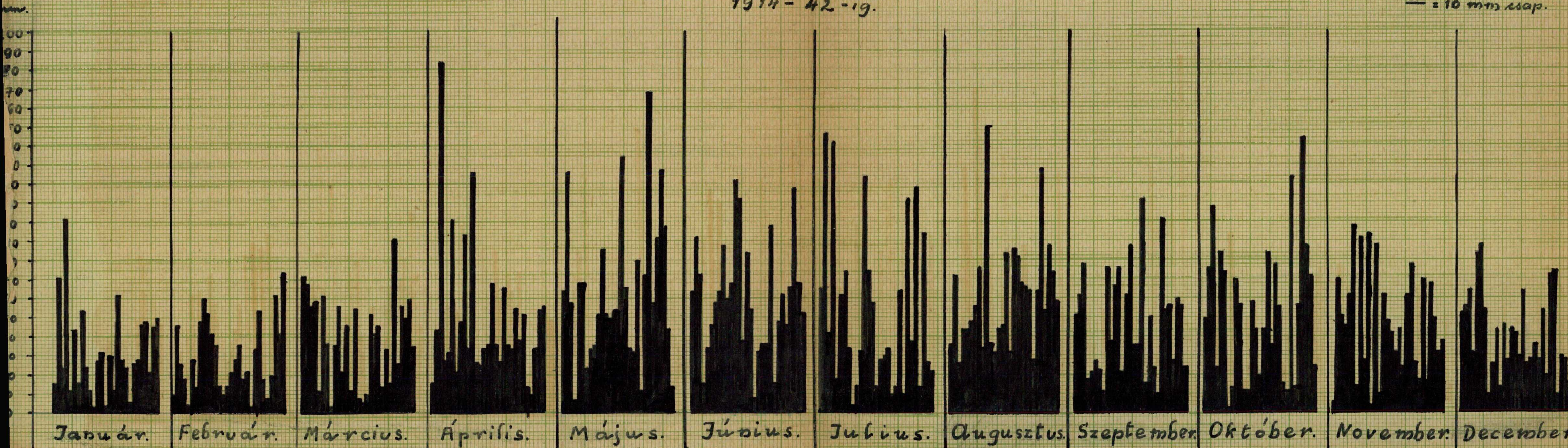
1930	1931.	1931.	1933.	1934.	1935.	1936.	1937.	1938	1939.	1940	1941.	1942	Átlagos havonként.	
127 6	62 5 13	28 8 7	240 9	73 4	257 14	277 15	459 11	485 14	242 10	465 9	503 16	507 15	352	298
297 6	370 12	19 3 7	226 11	39 2	341 13	540 17	186 14	99 4	205 10	613 10	42 3 15	75 8 11	307	256
101 8	509 15	41 8 12	42 9 9	157 6	328 11	172 10	918 22	247 14	587 16	500 10	606 15	350 9	395	306
558 15	277 14	66 5 11	364 9	344 9	548 13	392 17	514 22	149 14	102 7	347 11	557 12	567 18	504	334
660 16	342 12	336 13	807 15	110 5	720 12	1592 20	598 10	919 21	1289 23	984 16	45 3 12	146 9	644	347
96 8	322 11	364 6	340 15	980 15	173 5	476 18	611 12	471 8	661 11	1183 21	683 16	520 10	615	331
309 7	341 6	102 6	1537	646 12	82 7	1114 14	382 15	1192 9	106 7	940 8	260 8	22 33	524	246
302 9	767 15	727 9	679 8	357 12	341 7	284 8	656 19	1291 18	551 14	895 12	741 8	589 5	576	148
370 6	1128 21	161 5	501 8	236 6	103 6	1021 11	541 8	554 9	289 11	608 8	552 6	1455	472	243
832 12	388 13	793 17	570 13	172 10	131 7	1246 18	131 9	572 18	1487 19	883 12	735 12	2344	538	308
318 10	437 9	153 3	615 14	785 15	370 11	180 13	706 18	139 7	678 14	552 12	329 9	391 7	478	308
649 20	264 10	275 8	360 10	282 12	547 13	207 12	713 19	732 18	110 6	303 8	299 14	171 4	716	329
4619 123	5770 154	445 5 101	5284 128	408 1108	394 1119	749 6 173	641 3 179	5450 154	5277 148	8273 1376	14 143	4607 101		

Csapadék havi átlagai.

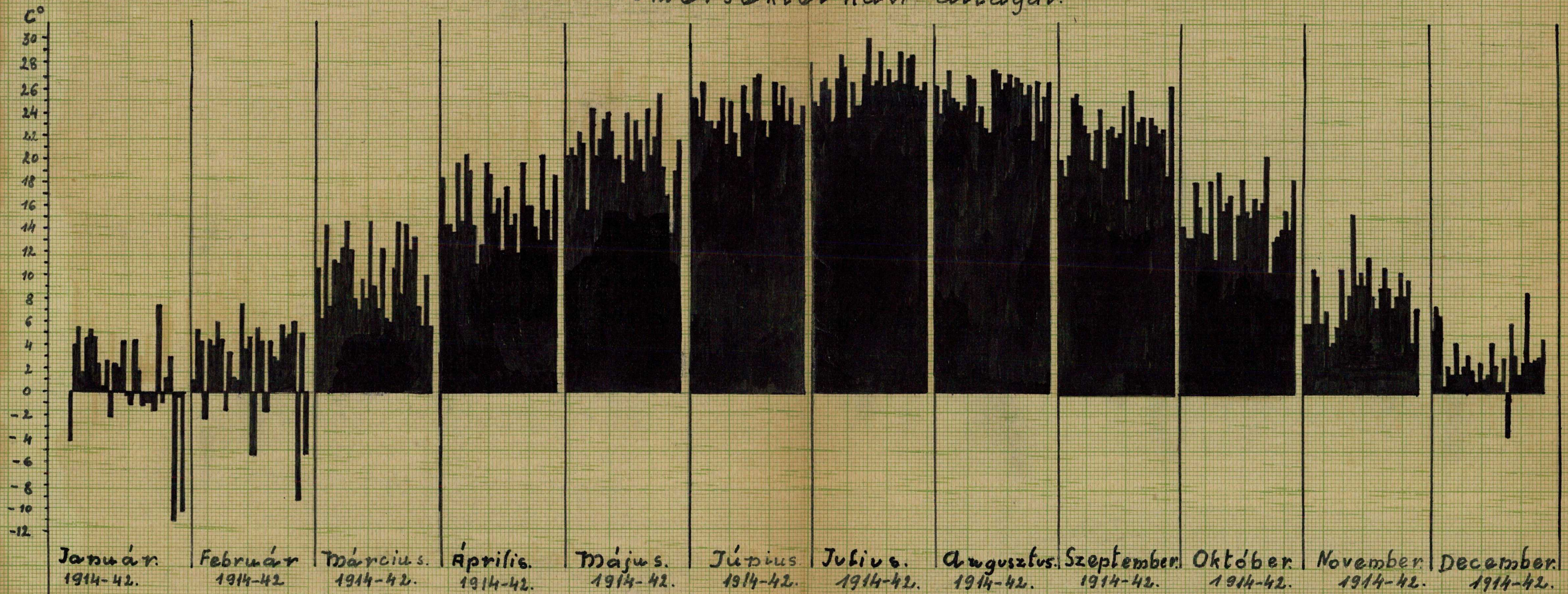
1914-42-ig.

• = 1 év
— = 10 mm csap.

Hőmérséklet havi átlagai.

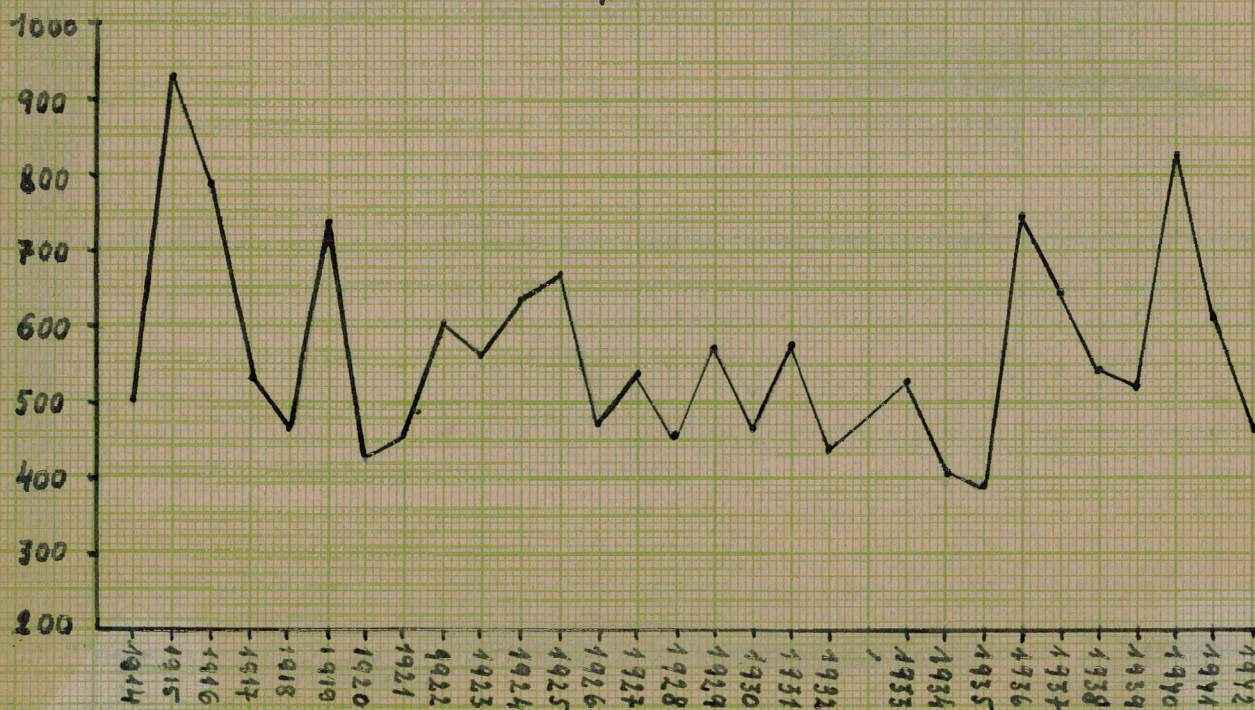

Csapadék havi középértéke 1914-42-ig.

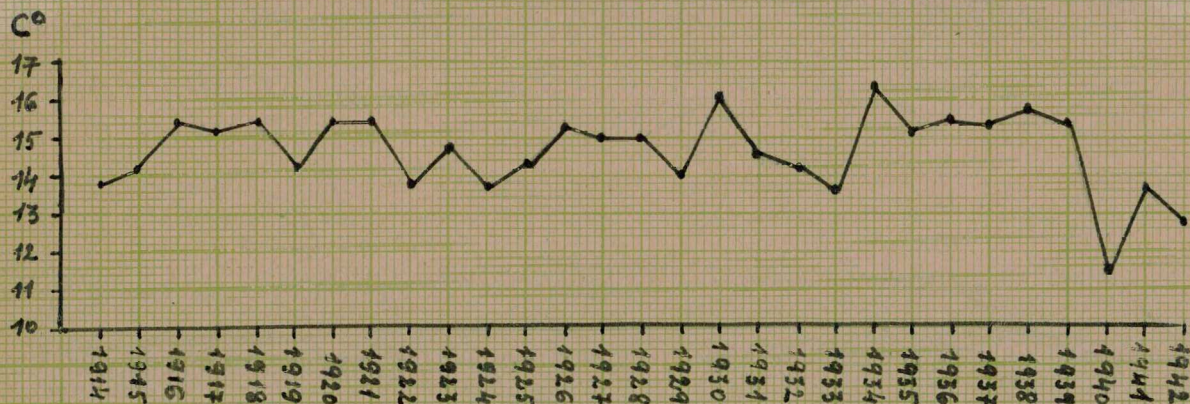

Csapadék évi középértéke 1914-42-ig.

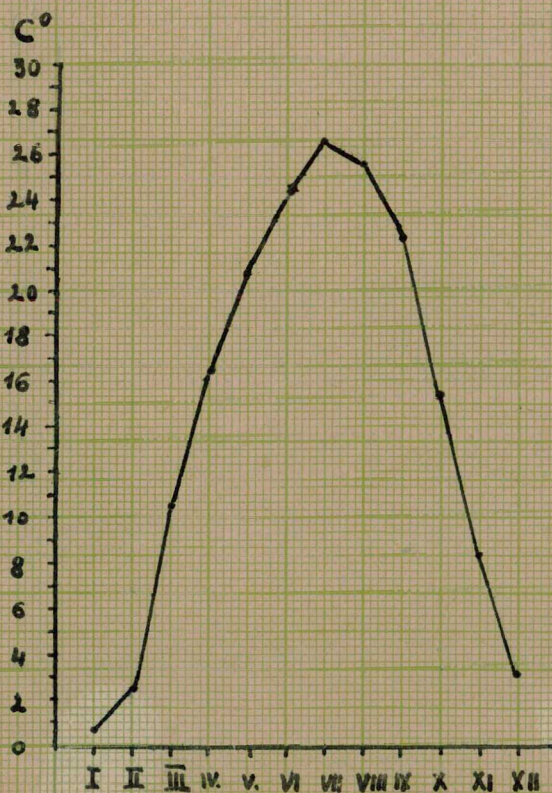

Évi középhőmérséklet 1914-42-ig.

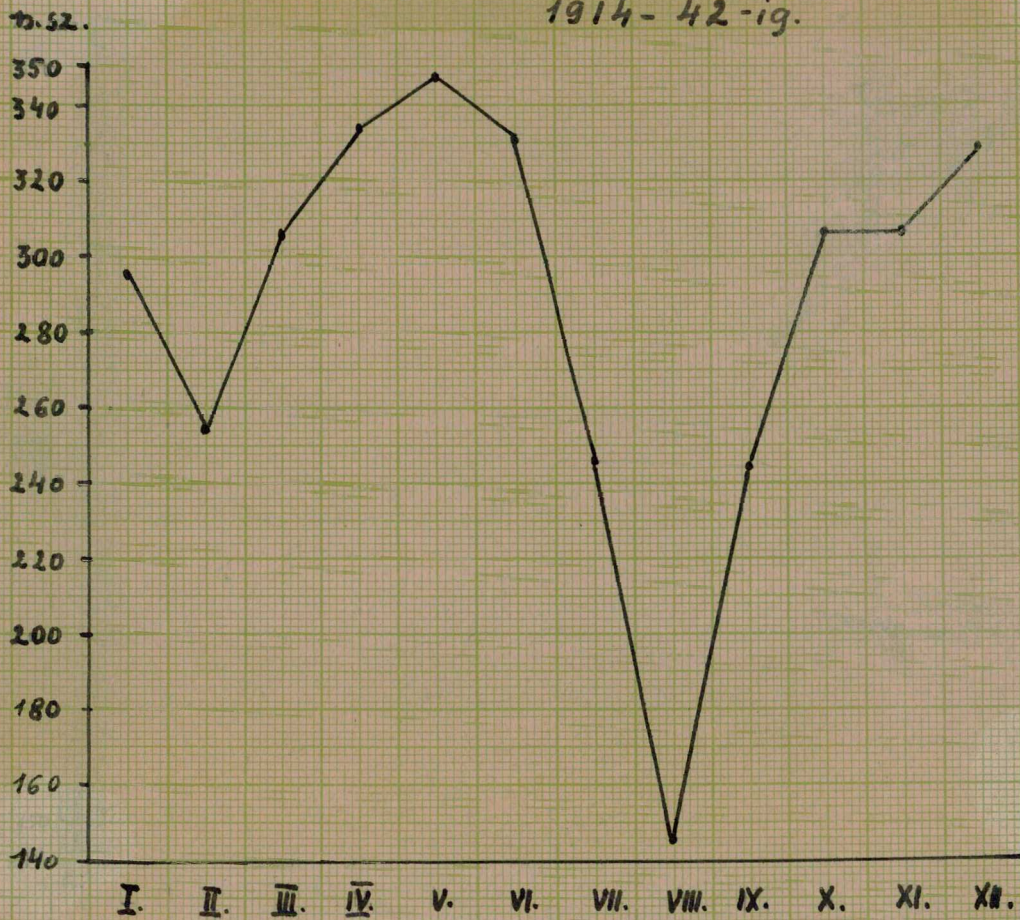
Átlagos havi középhőmérséklet.
1914-42-ig.

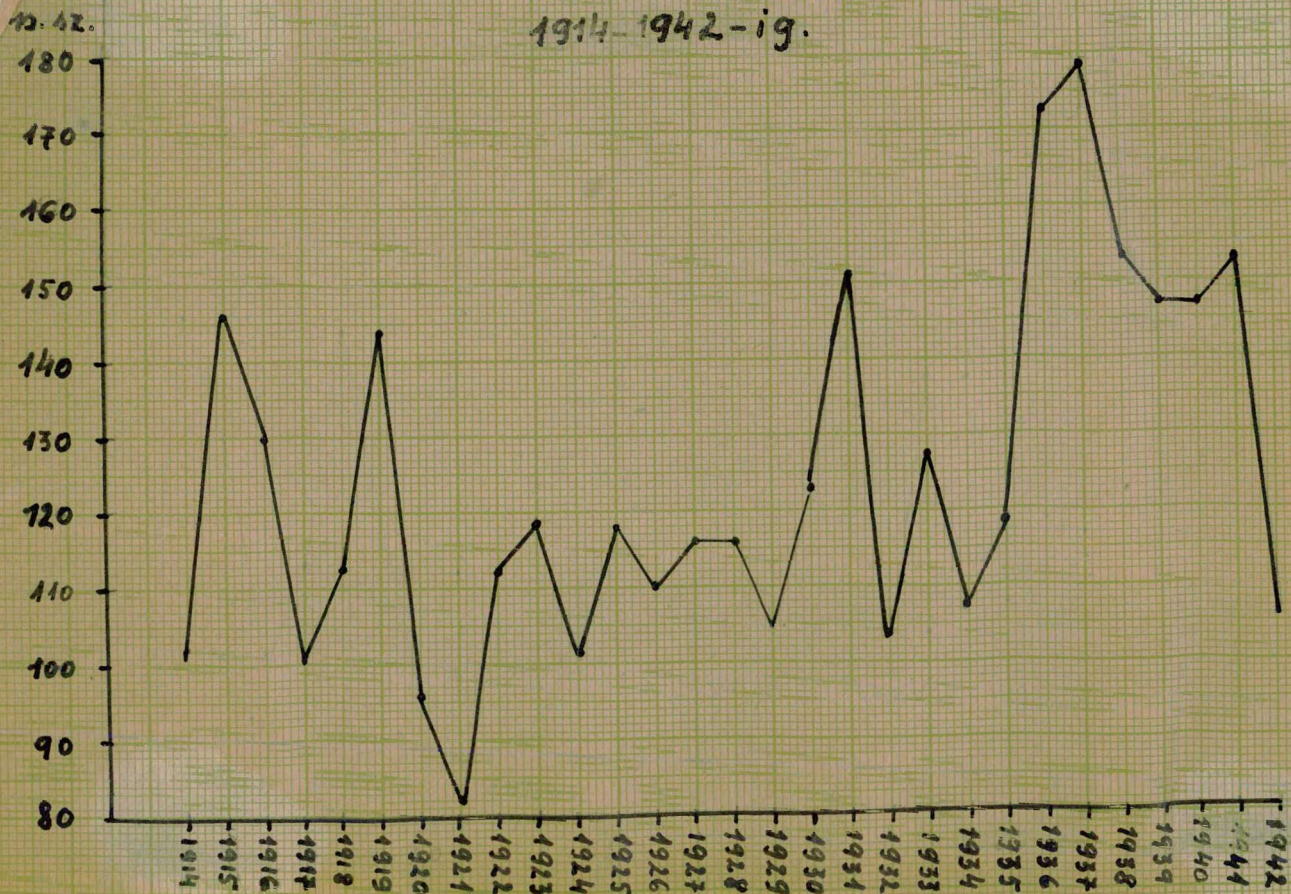
Csapadékosnapok átlagos száma havonként.

1914-42-ig.

A csapadékos napok átlagos száma évenként.

1914-1942-ig.

Nagy Imre tanyája. I

On iskola épülete.

A tési Csárda.

Daráló malom.

Flalasó.

A „lénia út.”

Hurca részlet.

A Hurca havassal.

1.

2.

3.

4.

1, 2, 3, 4. Az 1942-es tavani balajvizek a laposokat teljesen elöntötték.

TÉSI

pustának

FÖLD KÉPE

Schöner György
Csopgrád várnegye mártírköve
1811-ben készült térkép
alapján

Jelmagyarázat:

	Barokkhatár
	Furcsa határ
	Állandó szőlőművelésű álló fennsík vagy szőlőföld
	Művelés alatt álló szőlő mészes szőlőföld
	Székas szőlőföld
	Fő gyep - halvány székas
	Fő mészgyűmőre lévő legelő
	Székgyűmő
	A Körös és Kurca által ölelt rét Körös
	Rövidebb mészgyűmő legelő

TEÉSI
falár
TÉRKÉPE

1862. ber

Sorosa László okl. mérnök

...ajattott ten

Mérték: 1:6857

Felmadgyarozat:

-